

II

(Παράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 21ης Δεκεμβρίου 1988

σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της συνθήκης ΕΟΚ

(IV/31.865, PVC)

(Τα κείμενα στη γερμανική, αγγλική, γαλλική, ιταλική και ολλανδική γλώσσα είναι τα μόνα αυθεντικά)

(89/190/ΕΟΚ)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας,

τον κανονισμό αριθ. 17 του Συμβουλίου της 6ης Φεβρουαρίου 1962 πρώτο κανονισμό εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της συνθήκης ⁽¹⁾, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την πράξη προσχώρησης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, και ιδίως το άρθρο 3 παράγραφος 1,

την απόφαση της Επιτροπής της 24ης Μαρτίου 1988 να κινήσει αυτεπαγγέλτως τη διαδικασία,

Αφού έδωσε στους ενδιαφερόμενους την ευκαιρία να διατυπώσουν τις απόψεις τους σχετικά με τις αιτιάσεις που έλαβε υπόψη η Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 17 και σύμφωνα με τον κανονισμό αριθ. 99/63/ΕΟΚ της Επιτροπής της 25ης Ιουλίου 1963 περί των ακροάσεων που προβλέπονται στο άρθρο 19 παράγραφοι 1 και 2 του κανονισμού αριθ. 17 ⁽²⁾,

Μετά από διαβούλευση με τη Συμβουλευτική Επιτροπή Συμπράξεων και Δεσποζουσών Θέσεων,

Εκτιμώντας ότι:

ΜΕΡΟΣ I

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

(1) Η παρούσα απόφαση αφορά την εφαρμογή του άρθρου 85 της συνθήκης ΕΟΚ σε συμπαιγνακούς διακανονισμούς που ισοδυναμούν με την εγκαθίδρυση καρτέλ στους οποίους συμμετείχαν παραγωγοί που

προμηθεύουν μάζα θερμοπλαστικού PVC (πολυβινυλοχλωρίδιο), σύμφωνα με τις οποίες πραγματοποιούσαν τακτικά μυστικές συναντήσεις για να συντονίσουν την εμπορική συμπεριφορά τους, να προγραμματίσουν εναρμονισμένες πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές, να καθορίσουν τιμές-στόχους ή/και ελάχιστες τιμές, να συμφωνήσουν τα επιδιωκόμενα ποσοστά πωλήσεων για κάθε παραγωγό και να παρακολουθήσουν την εξέλιξη των εν λόγω συμπαιγνιακών διακανονισμών.

Α. Εισαγωγή

1. Οι επιχειρήσεις

(2) Οι επιχειρήσεις στις οποίες απευθύνεται η παρούσα απόφαση είναι στο σύνολό τους μεγάλες επιχειρήσεις παραγωγής πετροχημικών προϊόντων. Εξαιρουμένης της Norsk Hydro, όλες οι υπόλοιπες έχουν την κύρια έδρα τους στην Κοινότητα.

17 επιχειρήσεις συμμετείχαν στην παράβαση κατά τη διάρκεια της περιόδου που καλύπτει η παρούσα απόφαση.

Σαν αποτέλεσμα μιας ουσιαστικής αναδιοργάνωσης της βιομηχανίας, μερικές από τις επιχειρήσεις συγχωνεύθηκαν με άλλες. Άλλες επιχειρήσεις πάλι εγκατέλειψαν τον τομέα του PVC αλλά συνεχίζουν να υφίστανται σαν επιχειρήσεις. Η απόφαση στη συγκεκριμένη περίπτωση επευθύνεται στις ακόλουθες 14 επιχειρήσεις:

Atochem	LVM
BASF	Montedison
DSM	Norsk Hydro
Enichem	SAV
Hoechst	Shell
Huels	Solvay
ICI	Wacker

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. 13 της 21. 2. 1962, σ. 204/62.⁽²⁾ ΕΕ αριθ. 127 της 20. 8. 1963, σ. 2268/63.

2. Το προϊόν

- (3) Το PVC (πολυβινυλοχλωρίδιο) είναι ένα από τα πρώτα θερμοπλαστικά προϊόντα που παρασκευάστηκαν. Παράγεται από μονομερές βινυλοχλωρίδιο (VCM), το οποίο λαμβάνεται με πρώτες ύλες το αιθυλένιο και το χλώριο. Το PVC έχει πολλές σημαντικές χρήσεις στη βαριά βιομηχανία και στις κατασκευές, όπως και διάφορες εφαρμογές σε καταναλωτικά προϊόντα. Μπορεί να μετατραπεί σε σκληρό υλικό ή —συνδυασμένο με πλαστικοποιητές— να χρησιμοποιηθεί για εύκαμπτα αντικείμενα συμπεριλαμβανομένων των υμένων. Το PVC μετατρέπεται σε διάφορα τελικά προϊόντα χρησιμοποιώντας ποικιλία μεθόδων, συμπεριλαμβανόμενης της εκβολής, της συνεχούς επίστρωσης, της μόρφωσης με εμφύσημα και της έγχυσης. Το άκαμπτο PVC χρησιμοποιείται κυρίως για την κατασκευή σωλήνων και δομικών υλικών, τα οποία έχουν υπερισχύσει, από το 1970, έναντι των εύκαμπτων μορφών του προϊόντος — υμένες, υφάσματα κλπ.

Τέσσερα διαφορετικά είδη PVC παράγονται με διάφορες τεχνολογίες και βιομηχανικές μεθόδους. Το 75 % του PVC χρησιμοποιείται για εναιωρήματα ομοπολυμερών και μάζες συμπολυμερών για γενικές εφαρμογές. Τα πολυμερή σε μορφή πολτού/γαλακτώματος και τα εναιωρήματα συμπολυμερών είναι προϊόντα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

3. Η αγορά PVC στη Δυτική Ευρώπη

- (4) Η κατανάλωση PVC (σε όλα τα στάδια) στη Δυτική Ευρώπη ανήλθε από 500 000 τόνους το 1960 σε 4 200 000 τόνους το 1986. Η κατανάλωση έχει παρουσιάσει εμφανή αλληλεξάρτηση με την εξέλιξη της βιομηχανικής παραγωγής στη διάρκεια αυτών των ετών παρά το γεγονός ότι τα δύο τελευταία έτη η χρήση του PVC έχει υπερβεί την ετήσια αύξηση.

Το 1977, η αγορά της Δυτικής Ευρώπης εφοδιαζόταν από 30 περίπου παραγωγούς, οι οποίοι έχουν τώρα μειωθεί σε 12 μετά τις συγχωνεύσεις, τις αναδιαρθρώσεις και τα κλεισίματα εγκαταστάσεων.

Έτσι το 1977, η συνολική «ονομαστική» (nameplate) παραγωγική ικανότητα ανερχόταν περίπου σε 5 000 000 τόνους, ενώ η ευρωπαϊκή ζήτηση ήταν 3 400 000 τόνοι και οι εξαγωγές 300 000 τόνοι (οι εισαγωγές ήταν ελάχιστες).

Το 1986, η «ονομαστική» παραγωγική ικανότητα ήταν 5 110 000 τόνοι, ενώ η παραγωγή ανερχόταν συνολικά σε 4 400 000 τόνους, αντιπροσωπεύοντας ένα ανώτατο ποσοστό χρησιμοποίησης 86 % της ονομαστικής παραγωγικής ικανότητας ή 95 % της «πραγματικής» παραγωγικής ικανότητας. Παρά το γεγονός ότι οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 200 000 τόνους περίπου (κυρίως από την Ανατολική Ευρώπη), η Δυτική Ευρώπη παραμένει ουσιαστικά εξαγωγέας PVC (1986 εξαγωγές: 435 000 τόνοι).

Υπάρχει σημαντικό εμπόριο PVC μεταξύ των κρατών, εν μέρει λόγω των ουσιαστικών διακυμάνσεων της

εγχώριας προμήθειας και ζήτησης στα διάφορα κράτη μέλη της Κοινότητας. Το 35 % περίπου του εμπορίου στη Δυτική Ευρώπη λαμβάνει χώρα πέρα από τα εθνικά σύνορα.

Πολλοί παραγωγοί —BASF, ICI, LVM, Norsk Hydro, Shell και Solvay— έχουν ή είχαν εγκαταστάσεις σε περισσότερες από μία χώρες.

Μόνον οι Solvay, Wacker και Hoechst δεν διαθέτουν τη δική τους ολοκληρωμένη παραγωγή αιθυλενίου που αποτελεί την πρώτη ύλη. Τα επόμενα στάδια αποτελούν επίσης σημαντική κλειστή αγορά στην οποία το 25 % της παραγωγής PVC διατίθεται σε μεταποιητές που ανήκουν σε παραγωγούς του ίδιου ομίλου.

4. Πλεονάζουσα ικανότητα παραγωγής

- (5) Η Επιτροπή δέχεται ότι κατά το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου που καλύπτει η παρούσα απόφαση (1980-1984) η αγορά PVC στην Ευρώπη χαρακτηριζόταν από διαρθρωτική πλεονάζουσα ικανότητα παραγωγής. Όλοι οι παραγωγοί σχεδόν ανέφεραν μέχρι πρόσφατα ουσιαστικές ζημιές στο συγκεκριμένο τομέα.

Πέραν της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας άλλοι παράγοντες που ευθύνονται για την κατάσταση υποστηρίχθηκε ότι ήταν οι ακόλουθοι:

- μεγάλος αριθμός παραγωγών και εγκαταστάσεων παραγωγής, που οδήγησε σε ανισότητα ως προς την τροφοδότηση των εγκαταστάσεων,
- διαφορετικές στρατηγικές αντιλήψεις για τις επιχειρήσεις PVC μεταξύ παραγωγών,
- ασταθής αγορά, χαρακτηριζόμενη από περιοδικές οξείες μειώσεις της ζήτησης,
- μειωμένη ζήτηση σε όλες τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες στις αρχές της δεκαετίας του 1980.

Έγινε δεκτό ότι κατά τα έτη 1981/82 οι παραγωγοί λειτουργούσαν συχνά με ζημιές.

Από το τελευταίο τρίμηνο του 1982 περίπου μέχρι και το δεύτερο τρίμηνο του 1984, οι παραγωγοί PVC στη Δυτική Ευρώπη πέτυχαν γενικά να λειτουργούν χωρίς ζημιά. Κατά το τρίτο τρίμηνο του 1984 όμως, η βιομηχανία παρουσίασε πάλι καθαρές ζημιές.

Τα προγράμματα εξορθολογισμού των εγκαταστάσεων και τα κλεισίματα έχουν τώρα εξαλείψει σε μεγάλο βαθμό την πλεονάζουσα ικανότητα παραγωγής και, κατά το τελευταίο έτος τουλάχιστον, οι παραγωγοί PVC χρησιμοποιούν πλήρως το παραγωγικό δυναμικό τους και παρουσιάζουν κέρδη.

5. Οι έρευνες της Επιτροπής

- (6) Η ύπαρξη πιθανής παράβασης διαπιστώθηκε για πρώτη φορά στα τέλη του 1983 κατά τη διάρκεια ερευνών σχετικά με άλλο θερμοπλαστικό προϊόν. Από τις 21

έως τις 23 Νοεμβρίου 1983, έγιναν επισκέψεις ελέγχου στις επιχειρήσεις ICI και Shell με βάση εντολές που αφορούσαν συμφωνίες εικαζόμενες αντίθετες προς το άρθρο 85 στον τομέα των θερμοπλαστικών προϊόντων PVC, πολυστερόλη HdPE και LdPE. Στη συνέχεια, το 1984, η Επιτροπή υποχρεώθηκε να εκδώσει απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 5 του κανονισμού αριθ. 17, καλώντας την ICI να παράσχει πληροφορίες σχετικά με έγγραφα που ανακαλύφθηκαν στις εγκαταστάσεις της. Το Ιανουάριο 1987, η Επιτροπή πραγματοποίησε έλεγχο χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση στις επιχειρήσεις Atochem, Enichem και Solvay. Περαιτέρω έλεγχοι έγιναν αργότερα το 1987 στις επιχειρήσεις Huels, Wacker και LVM. Η Επιτροπή βρέθηκε, ως εκ τούτου, υποχρεωμένη να εκδώσει σειρά αποφάσεων σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 5 λόγω της άρνησης ή της παράλειψης μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων να παρέχουν πληροφορίες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις επέμειναν στην αρχική άρνησή τους.

B. Λεπτομέρειες σχετικά με την παράβαση

1. Η πρόβλεψη του καρτέλ

- (7) Οι συμπαιγνικοί διακανονισμοί που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας απόφασης πηγάζουν από μια πρόταση που έγινε τον Αύγουστο 1980 καθώς και από τις συζητήσεις και διαβουλεύσεις που ακολούθησαν. Δύο έγγραφα που αφορούν τον προσχεδιασμό του καρτέλ βρέθηκαν στην ICI, εκ των οποίων το ένα πρότεινε νέο «πλαίσιο» συναντήσεων για την εφαρμογή αναθεωρημένου συστήματος ποσοστώσεων και καθεστώτος καθορισμού των τιμών, και το άλλο αναφερόταν στη γενικά ευνοϊκή αντίδραση των άλλων παραγωγών στην πρόταση της ICI.

Σύμφωνα με τις προτάσεις της ICI, το «νέο πλαίσιο»⁽¹⁾ συναντήσεων απέβλεπε στη δημιουργία μιας περιορισμένης ομάδας σχεδιασμού και μιας ευρύτερης «ομάδας λειτουργίας» των παραγωγών για την εφαρμογή των διακανονισμών των ποσοστώσεων και του καθορισμού των τιμών.

Η «ομάδα σχεδιασμού» επρόκειτο να συνίσταται από τις «S», «ICI», «W», «H» και τη «νέα γαλλική εταιρεία», και οι ευρύτερες συναντήσεις θα συμπεριλάμβαναν αυτούς τους παραγωγούς καθώς και τις επιχειρήσεις Anic, BASF, DSM, SAV, και PCUK.

Η ICI αρνήθηκε να επιβεβαιώσει την ταυτότητα των επιχειρήσεων που αναφέρονται στα έγγραφα με χωριστή επιστολή αλλά από το γενικό νόημα και τον κατάλογο των προτεινόμενων συμμετεχόντων είναι σαφές ότι το «S» σημαίνει Solvay (ο μεγαλύτερος παραγωγός PVC), «W» την Wacker και το «H» κατά πάσα πιθανότητα Huels, που είναι ο μεγαλύτερος

γερμανός παραγωγός PVC⁽²⁾ (η Hoechst, που είναι η δεύτερη πιθανότητα, είναι ένας μικρός παραγωγός PVC). Η «νέα γαλλική εταιρεία» πρέπει να είναι η Chloé, μια εταιρεία που δημιουργήθηκε το 1980 στο πλαίσιο της αναδιοργάνωσης της γαλλικής βιομηχανίας πετροχημικών και άλλαξε αργότερα την επωνυμία της σε Atochem.

Στις συναντήσεις αυτές επρόκειτο να συζητηθούν τα ακόλουθα θέματα:

- τα ποσοστά των μεριδίων αγοράς κάθε παραγωγού σε συνδυασμό με τις επιτρεπόμενες διακυμάνσεις αυτών των ποσοστώσεων,
- οι διακανονισμοί για την ανταλλαγή μηνιαίων στοιχείων σχετικά με τις πωλήσεις κάθε παραγωγού σε κάθε χώρα,
- η επίτευξη μεγαλύτερης «διαφάνειας» τιμών μέσω μιας κοινής ευρωπαϊκής τιμής, παρά το γεγονός ότι επιτρεπόταν ακόμα στους εισαγωγείς ένα περιθώριο διείσδυσης (προτεινόταν το 2%),
- ο μηχανισμός πρωτοβουλιών σχετικά με τις τιμές και μέτρων προοριζόμενων να εξασφαλίσουν την αποτελεσματικότητά τους, συμπεριλαμβανομένης της αποθάρρυνσης του «τουρισμού» των πελατών (αγοραστές που στρέφονται σε νέο προμηθευτή που προσφέρει χαμηλότερες τιμές).

Από ένα έγγραφο που συνοψίζει την απάντηση των παραγωγών PVC στις προτάσεις αποδεικνύεται ότι υπήρχε γενική αποδοχή του σχεδίου και ότι οι μόνες επιφυλάξεις που εκφράστηκαν αφορούσαν την επιθυμία να υπάρχει ενδεχόμενη ελαστικότητα όσον αφορά τις επιμέρους ποσοστώσεις, όπως είχε ήδη αναφερθεί στις προτάσεις της ICI.

2. Συναντήσεις παραγωγών

- (8) Μετά τις προτάσεις του 1980, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις των παραγωγών PVC συστηματικά, σχεδόν μια φορά το μήνα, και σε διάφορα επίπεδα της ιεραρχίας (απάντηση της επιχείρησης ICI στην απόφαση της 30ής Απριλίου 1984 βάσει του άρθρου 11 παράγραφος 5).

Αυτές οι «ανεπίσημες» συναντήσεις (όπως της αποκαλεί η ICI) οργανώθηκαν εκτός του πλαισίου των επίσημων ενώσεων της βιομηχανίας χημικών προϊόντων όπως είναι η APME (Association of Polymer Manufacturers in Europe). Σύμφωνα με όσα ομολογεί η ICI οι συζητήσεις κάλυπταν θέματα όπως είναι ο καθορισμός των τιμών και τα στοιχεία σχετικά με τα μερίδια αγοράς, αν και προτάσσεται ο ισχυρισμός ότι δεν προέκυψαν «δεσμεύσεις» μεταξύ των παραγωγών από αυτές τις συζητήσεις.

Η ICI προσδιόρισε τους παραγωγούς που έλαβαν μέρος σε «ορισμένες τουλάχιστον» από αυτές τις συναντήσεις από τον Αύγουστο 1980 έως το Σεπτέμβριο 1983 αναφέροντας τις ακόλουθες επιχειρήσεις:

Anic (τόρα Enichem)	Enichem
Atochem (πρώην Chloé)	Hoechst
BASF	Huels
DSM	ICI

⁽²⁾ Σε κάθε περίπτωση, τόσο η Huels όσο και η Hoechst αναφέρονται από την ICI και τη BASF ότι συμμετείχαν στις συναντήσεις.

⁽¹⁾ Η αναφορά ενός «νέου» πλαισίου συναντήσεων και άλλα αποδεικτικά στοιχεία αφήνουν να εννοηθεί ότι, πριν από το 1980, είχε ισχύσει κάποιο σύστημα εθνικών ποσοστώσεων, αυτό όμως δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας απόφασης.

Kemanord	PCUK
(τμήμα της Kemanobel) (1)	SAV
LVM	Shell
Montedison	Solvay
Norsk Hydro	Wacker.

Σύμφωνα με την ICI, ορισμένοι από αυτούς τους παραγωγούς συμμετείχαν συστηματικότερα από άλλους στις συναντήσεις και η συμμετοχή στις συναντήσεις ήταν διαφορετική από καιρού εις καιρό. Η Επιτροπή προσπάθησε να λάβει ακριβέστερες πληροφορίες από τους παραγωγούς σχετικά με τη συμμετοχή τους στις συναντήσεις, αλλά οι περισσότεροι από τους παραγωγούς που κατονομάστηκαν από την ICI είτε αρνήθηκαν κάθε γνώση σχετικά με τις συναντήσεις ή ισχυρίστηκαν ότι δεν διαθέτουν λεπτομερείς πληροφορίες.

- (9) Η Shell παραδέχεται ότι συμμετείχε σε δύο συναντήσεις το 1983 σχετικά με τις οποίες υπάρχουν στη διάθεση της Επιτροπής αποδείξεις με τη μορφή εσωτερικών εγγράφων. Η Hoechst αποδέχεται τη συμμετοχή της σε ανεπίσημες συναντήσεις με ανταγωνιστές αλλά ισχυρίζεται ότι δεν αφορούσαν ποτέ συζητήσεις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό. Άλλοι παραγωγοί — οι οποίοι αρχικά ισχυρίστηκαν, απαντώντας στις αποφάσεις που εκδόθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 11, ότι δεν θυμούνται ή δεν ε γνώριζαν τις συναντήσεις — παραδέχονται τώρα (ή δεν αρνούνται) ότι συμμετείχαν σε συναντήσεις αλλά — όπως και η Hoechst — ισχυρίζονται ότι ο σκοπός τους ήταν αθώος. Η BASF, στην απάντησή της σε απόφαση που εκδόθηκε σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 5 του κανονισμού αριθ. 17 επιβεβαίωσε τη συμμετοχή στις συναντήσεις όλων σχεδόν των επιχειρήσεων που κατονομάστηκαν από την ICI:

Anic	LVM
Atochem	Montedison
BASF	Norsk Hydro
Enichem	Shell
Hoechst	Solvay
Huels	Wacker.
ICI	

Οι μόνοι παραγωγοί των οποίων η συμμετοχή στις συναντήσεις δεν επιβεβαιώθηκε από την BASF ήταν η DSM και η SAV (οι εν λόγω επιχειρήσεις συγχώνευσαν τα συμφέροντά τους στον τομέα του PVC, στις αρχές του 1983, στην κοινή επιχείρηση LVM, η οποία συγκαταλέγεται μεταξύ των επιχειρήσεων που κατονομάστηκαν από την BASF).

Δεν προσκομίσθηκαν στοιχεία ή πρακτικά για καμία από αυτές τις τακτικές συναντήσεις εκ μέρους των παραγωγών που συμμετείχαν, παρά τις επίμονες προσπάθειες που κατέβαλε η Επιτροπή.

Οι «πρωτοβουλίες» σχετικά με τις τιμές από τη βιομηχανία περιγράφονται συχνά στα εσωτερικά έγγραφα των παραγωγών (σημεία 17 έως 22). Έγγραφο που βρέθηκαν σε ορισμένες επιχειρήσεις αποδεικνύουν την ύπαρξη ποσοστώσεων και ανταλλαγής πληροφοριών (σημεία 11 έως 13). Δεδομένης της ρητής πρόθεσης που διατυπώνεται στο σχέδιο 1980 να

καθιερωθούν συναντήσεις για τη διαχείριση τέτοιων καθεστώτων, η Επιτροπή άγεται στο συμπέρασμα ότι οι τακτικές συναντήσεις αφορούσαν πράγματι τα συγκεκριμένα θέματα.

3. Καθεστώτα ποσοτώσεων

- (10) Το σχέδιο του 1980 που βρέθηκε στην ICI αποδεικνύει ότι υποστηρίχθηκε έντονα από τους παραγωγούς η πρόταση να υπολογίζονται στο μέλλον οι ποσοτώσεις με βάση «εταιρεία» και όχι σε «κεντρική» βάση όπως συνέβαινε προηγουμένως. Έγινε επίσης η υπόδειξη να στηριχθεί η ποσοστιαία αναλογία των ποσοτώσεων στα μερίδια της αγοράς που επέτυχαν οι παραγωγοί το 1979, παρά το γεγονός ότι υπήρχαν ακόμη «ανωμαλίες» που έπρεπε να διευθετηθούν.

Οι παραγωγοί έκριναν ότι ένα τέτοιο καθεστώς, για να είναι εφαρμόσιμο και αποδοτικό, έπρεπε να συμπεριλάβει συμφωνημένη πρόβλεψη για την κατανομή της νέας δυναμικότητας και των εγκαταστάσεων που άρχιζαν εκ νέου να λειτουργούν μετά από παροδικό κλείσιμο.

Παρά το γεγονός ότι όλοι οι παραγωγοί ισχυρίζονται ότι ποτέ δεν εφαρμόστηκε καθεστώς ποσοτώσεων, τα αποδεικτικά έγγραφα απορρίπτουν αυτό το επιχείρημα.

Σε υπόμνημα της ICI σχετικά με μήνυμα που έλαβε από τον τότε διευθυντή του τμήματος πετροχημικών προϊόντων της Montedison στις 15 Απριλίου 1981, αναφέρεται ότι «η ICI στον τομέα του PVC θα μπορούσε να έχει, από το τέλος του 1981, νέα παραγωγική δυναμικότητα στη Γερμανία και να ζητήσει αύξηση της ποσόστωσης κατά 30 ΚΤ από τον Ιανουάριο του 1981». (Η ICI σχεδίαζε να δημιουργήσει νέα εγκατάσταση στο Wilhelmshaven και να κλείσει άλλες μονάδες παραγωγής).

- (11) Πράγματι, είναι σαφές ότι οι παραγωγοί επεχείρησαν να ενισχύσουν το καθεστώς ποσοτώσεων κατά τη διάρκεια του 1981 με «αντισταθμιστικό» μηχανισμό που τιμωρούσε τους παραγωγούς που πραγματοποίησαν μεγαλύτερες πωλήσεις υπέρ εκείνων των παραγωγών που δεν είχαν φθάσει το στόχο τους. (Η καθιέρωση «αντισταθμιστικού» καθεστώτος για το PVC το 1981 είχε ήδη προβλεφθεί στο σχέδιο του 1980).

Σύμφωνα με μεταγενέστερο υπόμνημα της ICI με τον τίτλο «Sharing the pain» (που αφορούσε κυρίως συζητήσεις με τη Shell σχετικά με προτάσεις για ένα παρόμοιο καθεστώς για άλλο προϊόν) οι παραγωγοί PVC «ήταν ικανοί να εργαστούν σε συμφωνημένα μερίδια αγοράς για το 1981». Το αντισταθμιστικό καθεστώς PVC, όμως, «επέτρεπε προσαρμογές μόνον εφόσον οι πωλήσεις εταιρείας ή ομίλου εταιρειών ήταν κατώτερες από το 95 % του "στόχου". Αυτό επιτρέπει στις εταιρείες να διογκώσουν το μερίδιό της αγοράς χωρίς κυρώσεις . . .».

Η απόρριψη των παραγωγών όσον αφορά το έγγραφο «Sharing the pain» ως δήθεν αναξιόπιστου ή θεωρητικού είναι αντίθετη προς το έγγραφο της ICI (που βρέθηκαν σε έναν ισπανό παραγωγό) που επιβεβαιώνει την ύπαρξη τέτοιου καθεστώτος το 1981. Αυτό το έγγραφο πρότεινε αντισταθμιστικό μηχανισμό για την LdPE «παρόμοιο με το καθεστώς που είχε καθιερωθεί

(1) Η Επιτροπή, όσον αφορά την υποτιθέμενη συμμετοχή στο καρτέλ της Kemanord, στράφηκε κατά της Norsk Hydro, η οποία απέκτησε την επιχείρηση από την Kemanobel αλλά δέχεται τώρα ότι υπεύθυνη είναι η Kemanobel.

πρόσφατα από τους παραγωγούς PVC και είχε τεθεί σε λειτουργία για τις πωλήσεις του Μαΐου και του Ιουνίου». Το έγγραφο καταλήγει με μια σύγκριση μεταξύ του προτεινόμενου καθεστώτος LdPE και «του διακανονισμού PVC». Μόνον ένας παραγωγός PVC (προφανώς της Shell) δεν είχε προσχωρήσει στο καθεστώς PVC. Αυτό το υπόμνημα αναφέρει: «Μπορεί αυτό το LdPE καθεστώς να λειτουργήσει χωρίς τη συμμετοχή δύο ή τριών παραγωγών; Στην περίπτωση του PVC, ένας μόνον παραγωγός δεν συμμετείχε».

Η ύπαρξη συστήματος εξισορρόπησης επιβεβαιώνεται περαιτέρω από έγγραφο που βρέθηκε στην DSM στο οποίο αναφέρεται ότι ορισμένοι παραγωγοί, για να αποφύγουν την υποχρέωση να προβαίνουν σε αντισταθμιστικές προμήθειες, μείωσαν εσκεμμένα τις πωλήσεις τους. Οι στατιστικές της βιομηχανίας εμφάνισαν ασαφή αλλά μάλλον απίθανη αύξηση κατά 12 % των πωλήσεων PVC κατά το πρώτο ήμισυ του 1982 σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 1981. Η DSM παρατηρεί: «η μόνη εξήγηση είναι ότι έγινε ψευδής δήλωση των πωλήσεων κατά το πρώτο ήμισυ του 1981 (αντιστάθμιση!). Αυτό το θέμα πρέπει να ερευνηθεί».

Ο ισχυρισμός ότι ορισμένοι παραγωγοί μπορεί να ψεύδονταν δεν αναιρεί τη σαφή απόδειξη ότι το αντισταθμιστικό σχέδιο τέθηκε σε εφαρμογή, έστω και για περιορισμένο χρόνο.

- (12) Το καθεστώς ελέγχου των ποσοτήτων συνέχισε να λειτουργεί τουλάχιστον μέχρι το 1984, δηλαδή ακόμα και μετά την έναρξη των ερευνών της Επιτροπής στον τομέα των θερμοπλαστικών προϊόντων κατά τα τέλη του 1983.

Ένα έγγραφο (συνταγμένο στα αγγλικά) με τον τίτλο «PVC — first quarter», το οποίο αφορούσε το 1984 βρέθηκε στην Atochem τον Ιανουάριο του 1987. Αναφέρει τις λεπτομερείς ετήσιες πωλήσεις των επιμέρους παραγωγών PVC για κάθε έναν από τους τέσσερις πρώτους μήνες του έτους και συγκρίνει τα επιτευχθέντα ποσοστά μεριδίων αγοράς κάθε παραγωγού για το πρώτο τετράμηνο του 1984 με αυτό που είναι σαφέστατα ένα μερίδιο «στόχος»: «% T».

Οι πραγματικές πωλήσεις για τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο παρατίθενται υπό τον τίτλο «τελικές», ενώ εκείνες του Μαρτίου και Απριλίου φέρουν τον τίτλο «Q». Είναι εμφανές ότι, σε πολλές περιπτώσεις, τα στοιχεία για τις πωλήσεις είναι οι «τελικές» και «πρόχειρες» στατιστικές όπως κοινοποιήθηκαν από τον παραγωγό που ασχολείται με την ανταλλαγή πληροφοριών μέσω της Fides. Το σύστημα Fides είναι μια στατιστική υπηρεσία για τη βιομηχανία, την οποία διαχειρίζεται λογιστική εταιρεία. Σύμφωνα με το εν λόγω σύστημα, κάθε παραγωγός παρέχει τα μηνιαία στοιχεία του σε κεντρικό γραφείο υπολογισμού το οποίο συγκεντρώνει τις πληροφορίες και διαβιβάζει συνολικά και ανώνυμα στατιστικά στοιχεία για ολόκληρη τη Δυτικοευρωπαϊκή αγορά. Από αυτά τα συνολικά στατιστικά στοιχεία κάθε παραγωγός μπορεί να διαπιστώσει τα δικά του μερίδια αγοράς αλλά όχι εκείνα των ανταγωνιστών. Το σύστημα προβλέπει ρήτρες σχετικά με το απόρρητο των στοιχείων, τίποτα όμως δεν εμποδίζει τους ανταγωνιστές να ανταλλάσσουν μεταξύ τους πληροφορίες με άλλο

τρόπο. Το έγγραφο που βρέθηκε στην Atochem παρέχει τη σαφή απόδειξη ότι οι παραγωγοί που κατονομάζονται ανήλλαξαν στοιχεία σχετικά με τις ατομικές τους πωλήσεις εκτός του επίσημου συστήματος Fides για να κατευθύνουν τη λειτουργία συστήματος ποσοστώσεων. Μόνο στην περίπτωση της ICI και της Shell δόθηκαν «ολοκληρωμένα» στοιχεία.

- (13) Οι επιχειρήσεις που κατονομάζονται είναι η Atochem, BASF, Enichem, Huels, ICI, Kemanord, LVM, Norsk Hydro, Pekema, Shell, Solvay και Wacker — στην πραγματικότητα όλοι οι παραγωγοί PVC της Δυτικής Ευρώπης.

Οι «στόχοι» τους σε σχέση προς τα ισχύοντα μερίδια αγοράς για το πρώτο τετράμηνο ήταν οι εξής:

Πρώτο τρίμηνο 1984	Πωλήσεις %	Στόχοι %
BASF	24,1	23,9
Hoechst		
Huels		
Wacker		
Atochem	11,7	12,1
Enichem	13,9	14,9
ICI	11,4	11,0
Kemanord	3,1	2,9
LVM	7,1	7,0
Norsk Hydro	5,6	5 +
Pekema	1,4	1,3
Shell	6,3	7,1
Solvay	15,4	14,8
	100,0	100,0

- (14) Η Επιτροπή επιχείρησε να αποκτήσει τα στοιχεία Fides για όλους τους παραγωγούς που κατονομάζονται για να μπορέσει να ελέγξει:

- την ορθότητα των στοιχείων σχετικά με τις πωλήσεις που αναφέρονται για κάθε παραγωγό στο έγγραφο Atochem
- το βαθμό κατά τον οποίο τα μερίδια της αγοράς αντιστοιχούσαν στους στόχους που αναφέρονται στο έγγραφο Atochem το 1984.

Ορισμένοι από τους παραγωγούς ισχυρίστηκαν ότι τα στατιστικά στοιχεία για το 1984 δεν ήταν πλέον διαθέσιμα. Σε πολλές περιπτώσεις όμως αποκτήθηκαν τα στοιχεία και είναι σημαντικό ότι το μεγαλύτερο μέρος των επιμέρους μηνιαίων ποσοτήτων που αναφέρονται στο έγγραφο που βρέθηκε στην Atochem αντι-στοιχεί ακριβώς (ως προς τους τόνους) με τις αντι-θέμενες απόρρητες δηλώσεις Fides των συγκεκριμένων επιχειρήσεων: Solvay, Kemanord, Pekema. Στην περίπτωση των τεσσάρων γερμανών παραγωγών οι συνδυασμένες πωλήσεις τους (όπως επιβεβαιώνεται από την Επιτροπή από τα στοιχεία Fides και σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού αριθ. 17) για το πρώτο

τρίμηνο του 1984 διαφέρουν μόνο κατά μερικούς τόνους από τα στοιχεία του εγγράφου Atochem, και το ίδιο δε ισχύει και για την LVM (1).

Η Επιτροπή μπόρεσε επίσης να διαπιστώσει ότι τα μερίδια αγοράς που επιτεύχθηκαν το 1984 από κάθε παραγωγό ήταν πολύ κοντά στα ποσοστά «στόχους» που ανέφερε αυτό το έγγραφο.

Για παράδειγμα, τα ισχύοντα το 1984 μερίδια αγοράς της Solvay ύψους 14,8% ήταν ακριβώς τα μερίδια στόχοι που αναφέρονται στο συγκεκριμένο έγγραφο. Παρομοίως, οι τέσσερις γερμανοί παραγωγοί επέτυχαν, το 1984, ποσοστό 24% σε σύγκριση με το 23,9% που αποτελούσε το ποσοστό στόχο (1). Το τελικό ποσοστό της ICI ύψους 11,1% συγκρίνεται με το ποσοστό στόχος ύψους 11% (είναι ενδεικτικό ότι η ICI σε δικά της εσωτερικά έγγραφα που χρονολογούνται από το 1984 αναφέρεται επανειλημμένα στο «στόχο» του 11%).

Η Atochem ισχυρίζεται ότι αγνοεί τη σημασία του εγγράφου και ότι δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει την πηγή του (η μορφή του και η διατύπωσή του δείχνουν ότι πιθανόν να μην προέρχεται από έναν γάλλο παραγωγό).

Ούτε η Atochem ούτε κάποιος άλλος παραγωγός δεν μπόρεσαν να δώσουν ευλογοφανή εξήγηση που να αναιρεί την υποψία ότι η ένδειξη «% T» σημαίνει «ποσοστά-στόχοι».

4. Ο έλεγχος των πωλήσεων στις εθνικές αγορές

- (15) Στο σχέδιο του 1980 προτείνεται να γίνονται, κατά τις συναντήσεις των παραγωγών, ανταλλαγές των μηνιαίων στοιχείων σχετικά με τις πωλήσεις κάθε παραγωγού σε κάθε χώρα.

Οι ετήσιες εκθέσεις για τον τομέα του PVC που βρέθηκαν στη Solvay δείχνουν ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου που καλύπτεται από την παρούσα απόφαση (1980 μέχρι τουλάχιστον τα τέλη του 1984), οι «εγχώριοι» παραγωγοί σε ορισμένες μεγάλες εθνικές αγορές αντήλασαν μεταξύ τους πληροφορίες σχετικά με τις ποσότητες που είχαν πωληθεί στη συγκεκριμένη αγορά.

Πράγματι, σε σχέση με την Ιταλία, σε έκθεση της Solvay αναφέρεται ρητά ότι: «η κατανομή της εθνικής αγοράς μεταξύ των διαφόρων παραγωγών για το 1980 αποδεικνύεται με βάση την ανταλλαγή στοιχείων με τους συνεργάτες μας» (μετάφραση από το γαλλικό κείμενο).

Η Solvay ισχυρίστηκε ότι με μόνη πιθανή εξαίρεση την Ιταλία (όπου ήταν δύσκολο να αρνηθεί τις επαφές με άλλους παραγωγούς) οι πληροφορίες αποκτήθηκαν από επίσημα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία και από

(1) Νέα στοιχεία που προσκομίστηκαν από την Hoechst κατά τις προφορικές ακροάσεις (χωρίς όμως τα αποδεικτικά έγγραφα), τα οποία χρησιμοποιούν και οι άλλοι τρεις γερμανοί παραγωγοί για να υποστηρίξουν τον ισχυρισμό τους ότι το έγγραφο που βρέθηκε στην Atochem έδινε εσφαλμένα στοιχεία σχετικά με τις συνδυασμένες πωλήσεις τους, είναι σαφώς αναξιόπιστα και θα έπρεπε να συνεπάγονται τροφοδότηση των εγκαταστάσεων της Hoechst ύψους 105% περίπου ενώ οι άλλοι επέτυχαν ποσοστά 70% περίπου.

Μετά την ακρόαση, η Hoechst προσκόμισε μια τρίτη σειρά στοιχείων που εγγίζουν κάπως περισσότερο τις πληροφορίες που αρχικά προσκομίστηκαν σύμφωνα με το άρθρο 11 (η ορθότητα αυτών των στοιχείων δεν υπάρχει λόγος να αμφισβητηθεί).

πληροφορίες που έλαβαν από τους πελάτες. Αυτός ο ισχυρισμός όμως αντιτίθεται στον ισχυρισμό της Shell η οποία δήλωσε ότι «ευκαιριακά», κατά την περίοδο Ιανουαρίου 1982 έως Οκτωβρίου 1983, η Solvay τηλεφώνουσε «για να ζητήσει επιβεβαίωση των εκτιμήσεών της σχετικά με τις πωλήσεις των εταιρειών Shell», ενώ αποτελεί περαιτέρω ενοχοποιητικό στοιχείο το γεγονός ότι η Solvay ήταν ο πρόεδρος των συναντήσεων. Σε κάθε περίπτωση, ενώ θα μπορούσε να υπάρξει μια κατά προσέγγιση εκτίμηση των μεριδίων αγοράς χρησιμοποιώντας τις μεθόδους που ισχυρίζεται ότι χρησιμοποίησε η Solvay, είναι εύλογο ότι ακριβείς πληροφορίες μπορούν να προέρχονται μόνον από τους ίδιους τους παραγωγούς.

- (16) Ενόψη της σποραδικότητας ή και της πλήρους έλλειψης στατιστικών στοιχείων σχετικά με τις πωλήσεις σε πολλές από τις κατονομασθείσες επιχειρήσεις, στάθηκε δύσκολο να διαπιστωθεί κατά πόσον τα στοιχεία που αναφέρονται από τη Solvay ανταποκρίνονται πράγματι, σε κάθε περίπτωση, στα πραγματικά στοιχεία των συγκεκριμένων παραγωγών.

Η Επιτροπή μπόρεσε πάντως να διαπιστώσει ότι στη γερμανική αγορά, τα στοιχεία της Solvay για τις πωλήσεις των επιχειρήσεων Huels και BASF ανταποκρίνονται πλήρως στις δηλώσεις Fides για κάθε έτος.

Για τη Γαλλία, τα στοιχεία της Solvay για την επιχείρηση Shell είναι σε μεγάλο μέρος σωστά για την περίοδο 1981 έως 1983. Τα στοιχεία για τις συνολικές πωλήσεις της LVM στη Γαλλία για την περίοδο 1983 και 1984 είναι ορθά και οι πωλήσεις 1984 για την Atochem δίνονται επίσης με ακρίβεια (δεν υποβλήθηκαν άλλα στοιχεία από την Atochem ώστε να μπορούν να ελεγχθούν τα στοιχεία Solvay για τα άλλα έτη).

Τα έγγραφα της Solvay δείχνουν μόνον τις ετήσιες πωλήσεις για κάθε παραγωγό, αλλά από το έγγραφο που βρέθηκε στην Atochem αποδεικνύεται η ύπαρξη κάποιου συστήματος μηνιαίου ελέγχου των επιμέρους πωλήσεων (παρά το γεγονός ότι δεν γίνεται για κάθε εθνική αγορά).

5. Τιμές-στόχοι και πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές

- (17) Το έγγραφο του 1980 δείχνει ότι ένα από τα κύρια καθήκοντα των συναντήσεων έπρεπε να είναι ο λεπτομερής σχεδιασμός και συντονισμός των πρωτοβουλιών σχετικά με τις τιμές.

Με τον τίτλο «Προτάσεις για τον τρόπο λειτουργίας των συναντήσεων», το υπόμνημα ανέφερε τα ακόλουθα:

- «— πως μπορεί να επιτευχθεί μεγαλύτερη διαφάνεια τιμών,
— δέλτα (2) για εισαγωγείς (ανώτατο όριο 2%),
— υψηλότερες τιμές στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιταλία (εξίσωση),
— . . . .
— καταπολέμηση του τουρισμού των πελατών (3)» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο).

(2) Δηλαδή επιτρεπόμενη έκπτωση της τιμής καταλόγου.

(3) «Τουρισμός» είναι το φαινόμενο κατά το οποίο οι πελάτες που αντιμετωπίζουν αύξηση τιμών από τον κανονικό προμηθευτή τους αναζητούν χαμηλότερες τιμές σε άλλους παραγωγούς.

Αυτή η πρώτη πρωτοβουλία σχετικά με τις τιμές προβλέφθηκε για το τελευταίο τρίμηνο του 1980 και επρόκειτο να προηγηθεί «περίοδος σταθεροποίησης» κατά την οποία οι προμηθευτές έπρεπε να έχουν επαφές μόνο με τους πελάτες που είχαν εφοδιάσει κατά τη διάρκεια των τριών προηγούμενων της περιόδου αναφοράς μηνών.

Καθορίστηκε συνάντηση για τις 18 Σεπτεμβρίου 1980 ώστε να εξασφαλιστεί «η δέσμευση» των μελών των ομάδων σχεδιασμού και λειτουργίας όσον αφορά την προβλεπόμενη για τον Οκτώβριο/Δεκέμβριο πρωτοβουλία σχετικά με τις τιμές καθώς και για να γίνουν οι αναγκαίες ρυθμίσεις ώστε να αναζητηθεί η υποστήριξη των ολιγάριθμων παραγωγών που δεν συμμετείχαν στο καρτέλ.

Η τιμή για PVC στο στάδιο του εναιωρήματος είχε μειωθεί, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του 1980, σε 1,00 γερμανικά μάρκα ανά χιλιόγραμμο. Στο έγγραφο της ICI, η σχετική τιμή Οκτωβρίου/Νοεμβρίου ήταν 1,35 γερμανικά μάρκα και η τιμή Νοεμβρίου/Δεκεμβρίου 1,50 γερμανικά μάρκα.

Η προβλεπόμενη πρωτοβουλία τέθηκε πράγματι σε εφαρμογή. Σύμφωνα με εσωτερική έκθεση της ICI της 12ης Νοεμβρίου 1980: «η αύξηση τιμής που ανακοινώθηκε για την 1η Νοεμβρίου συνεπάγεται ότι όλες οι τιμές στη Δυτική Ευρώπη πρέπει να ανέλθουν τουλάχιστον σε 1,50 γερμανικά μάρκα (330 λίρες στερλίνες/Τε) . . .». Από έγγραφα που βρέθηκαν στη Wacker, Solvay και DSM επιβεβαιώνεται η ύπαρξη εναρμονισμένης πρωτοβουλίας.

- (18) Παρά το γεγονός ότι τα αρχεία πολλών παραγωγών δεν περιλαμβάνουν έγγραφα που να αποδεικνύουν τους στόχους τους σχετικά με τις τιμές, η Επιτροπή στάθηκε ικανή να προσδιορίσει 15 περίπου πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές PVC κατά την περίοδο που καλύπτεται από την παρούσα απόφαση (βλέπε πίνακα 1).

Περιοδικές «πρωτοβουλίες» που αναλαμβάνονται από τη βιομηχανία για να αυξηθούν οι ευρωπαϊκές τιμές σε δεδομένο επίπεδο-στόχο αναφέρονται τακτικά στον ειδικό εμπορικό τύπο. Αυτές οι εκθέσεις περιγράφουν τις επικρατούσες συνθήκες στην αγορά και όλες σχεδόν καθορίζουν τη νέα τιμή-στόχο και την ημερομηνία κατά οποία πρέπει να αρχίσουν να ισχύουν οι αυξήσεις.

Τα άρθρα του ειδικού τύπου που αναφέρουν την ιδιαίτερη ώθηση ή την «πρωτοβουλία» σε θέματα τιμών αντιστοιχούν προς τις ενδείξεις που υπάρχουν στα έγγραφα των συγκεκριμένων παραγωγών, για τα οποία υπάρχουν αρχεία και σύμφωνα με τα οποία έχει ορισθεί ιδιαίτερος «στόχος» από τη βιομηχανία και έχει προγραμματισθεί συντονισμένη δράση για την επίτευξή του. (Ο «Ευρωπαϊκός» στόχος οριζόταν πάντα σε γερμανικά μάρκα, με τις ισοδυναμίες στα διάφορα εθνικά νομίσματα υπολογισμένες για κάθε εθνική αγορά).

- (19) Πράγματι, σε συγκεκριμένη περίπτωση τον Απρίλιο του 1983, ο εμπορικός τύπος — ο οποίος μερικές φορές έκανε υπαινιγμούς για συμπαίγνια αλλά απέφυγε συνήθως τις άμεσες κατηγορίες — ανέφερε «φήμες» σχετικά με συνάντηση των παραγωγών PVC που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι για να συζητήσουν την

απόδοση στην αγορά, τον έλεγχο των ποσοτήτων και να ορίσουν νέες τιμές-στόχους (αυτή η συγκεκριμένη συνάντηση στις 2 Μαρτίου 1983 επιβεβαιώνεται από τις επιχειρήσεις ICI και Shell).

Σύμφωνα με υπόμνημα της ICI στις 31 Ιανουαρίου 1983, οι «τιμές-στόχοι» στην Ευρώπη ήταν ευρύτατα γνωστές στη βιομηχανία και για το λόγο αυτό αποτελούσαν «γνωστοποιημένα επίπεδα». Το υπόμνημα συνεχίζει:

«Είναι πλατιά γνωστό ότι αυτά τα γνωστοποιημένα επίπεδα δεν μπορούν να επιτευχθούν σε μια αγορά που βρίσκεται σε κάμψη . . . αλλά η εξαγγελία τους έχει ψυχολογικά αποτελέσματα στον αγοραστή. Κάτι ανάλογο συμβαίνει με την αγορά αυτοκινήτου, όπου ορίζεται η «τιμή καταλόγου» σε τέτοιο επίπεδο ώστε ο αγοραστής να είναι ικανοποιημένος όταν επιτύχει έκπτωση 10 έως 15 % για το ότι έκανε μια καλή αγορά, αλλά ο παραγωγός/το συνεργείο έχουν ακόμα επαρκές περιθώριο» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο).

Ο συντάκτης συστήνει «να ανακοινώνονται ευρέως από τη βιομηχανία PVC τιμές-στόχοι αρκετά μεγαλύτερες από εκείνες που μπορούν να επιτευχθούν, για παράδειγμα 1,65 γερμανικά μάρκα ανά χιλιόγραμμο τον Μάρτιο».

Πράγματι, μετά τη συνάντηση στο Παρίσι στις 2 Μαρτίου 1983, αναλήφθηκε και αποδείχθηκε επιτυχής μια πρωτοβουλία σχετικά με τις τιμές που απέβλεπε σε αύξηση της τιμής σε δύο φάσεις, πρώτα σε 1,50 γερμανικά μάρκα και στη συνέχεια σε 1,65 γερμανικά μάρκα ανά χιλιόγραμμο. Σε έκθεση της Shell στις 13 Μαρτίου του 1983 αναφέρεται:

«Προβλέπεται μεγάλη πρωτοβουλία για να σταματήσει αυτή η διάβρωση των τιμών με ελάχιστους στόχους για τον Μάρτιο/Απρίλιο, τα 1,50 και 1,65 γερμανικά μάρκα ανά χιλιόγραμμο αντίστοιχα» (μετάφραση από το αγγλικό κείμενο).

Από το δεύτερο τρίμηνο του 1983 η ζήτηση αυξήθηκε και οι τιμές μεγάλωναν σταθερά ενώ ορίστηκαν οι στόχοι των 1,80 γερμανικών μάρκων ανά χιλιόγραμμο για την 1η Σεπτεμβρίου και 1,90 γερμανικών μάρκων ανά χιλιόγραμμο για την 1η Νοεμβρίου.

- (20) Η εσωτερικές οδηγίες σχετικά με τις τιμές που διαβίβαστηκαν σε ορισμένες επιχειρήσεις (DSM, ICI, LVM, Shell, Wacker) επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι οι πρωτοβουλίες τιμών αποτελούσαν συντονισμένη δράση της βιομηχανίας, σύμφωνα με την οποία οι παραγωγοί καθιέρωναν τους ίδιους στόχους τιμών που έπρεπε να πραγματοποιηθούν την ίδια ημερομηνία, συχνά δε γινόταν αναφορά σε «αυξήσεις τιμών που υποστηρίζουν την προβλεπόμενη τιμή» ή σε πρωτοβουλίες της βιομηχανίας.

Οι διαθέσιμες οδηγίες σχετικά με τις τιμές και τα εσωτερικά έγγραφα των παραγωγών επισημαίνουν συχνά στις υπηρεσίες πωλήσεων την ανάγκη να επιδεικνύουν σταθερότητα όσον αφορά την υποστήριξη μεμονωμένης πρωτοβουλίας τιμών. Αυτό περιλαμβάνει την ανάθεση πωλήσεων σε τακτικούς πελάτες (την αποφυγή του «τουρισμού» των πελατών), να επιτρέπουν παραχωρήσεις έναντι του νέου καταλόγου τιμών μόνον μετά την έγκριση της κεντρικής υπηρεσίας πωλήσεων ή, εφόσον υπάρχει ενδεχόμενο να παρα-

βούν τις συμφωνημένες τιμές, να προτιμούν να μην αποδέχονται τις εργασίες.

Η Επιτροπή ζήτησε από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να της παρέχουν όλα τα έγγραφα τα σχετικά με τους εσωτερικούς στόχους τιμών, καταλόγους τιμών ή οδηγίες σχετικά με τις τιμές προς τις εθνικές υπηρεσίες πωλήσεων. Εξαιρουμένων αυτών των επιχειρήσεων (όπου τα έγγραφα αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια των ερευνών), οι επιχειρήσεις ισχυρίστηκαν είτε ότι τα έγγραφα αυτού του είδους είχαν καταστραφεί έτσι όπως συνηθίζεται, είτε ότι δεν είχαν ποτέ υπάρξει επειδή όλες οι οδηγίες σχετικά με τις τιμές δίνονταν τηλεφωνικά. Άλλες ισχυρίστηκαν ότι όλες οι αποφάσεις σχετικά με τις τιμές λαμβάνονταν για κάθε πελάτη χωριστά, και ότι δεν είχε καθοριστεί μια συνολική πολιτική. Η Επιτροπή δεν δέχεται ότι, σε έναν τομέα τόσο ευαίσθητο από άποψη τιμών, οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις δεν είχαν ειδικούς στόχους σχετικά με τις τιμές ή ότι δεν είχαν τηρηθεί γραπτά αρχεία, ιδιαίτερα στο μέτρο που ορισμένοι άλλοι παραγωγοί διέθεταν όλα τα απαραίτητα έγγραφα.

Η Επιτροπή δεν είναι, ως εκ τούτου, σε θέση, λόγω της έλλειψης εγγράφων στοιχείων σχετικά με τις τιμές εκ μέρους των παραγωγών, να αποδείξει ότι όλοι ταυτόχρονα καθιέρωσαν ίδιους καταλόγους τιμών ή ότι εφάρμοσαν τους «ευρωπαϊκούς» στόχους σε γερμανικά μάρκα.

Αυτό που μπορεί όμως να αποδειχθεί είναι ότι ένας από τους σημαντικότερους στόχους των συναντήσεων, στις οποίες συμμετείχαν όλοι, ήταν να καθιερώσει τιμές-στόχους και να συντονίσει τις πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές.

- (21) Ο επιχειρήσεις δεν αρνούνται ότι έλαβαν χώρα πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές σε όλη τη βιομηχανία. Για το μεγαλύτερο μέρος, όμως, ισχυρίζονται ότι οι πρωτοβουλίες αυτές αποτελούσαν την εκδήλωση αυθόρμητων ανταγωνιστικών δυνάμεων. Αποδίδουν το φαινόμενο των πρωτοβουλιών σχετικά με τις τιμές στην οικονομική θεωρία της «βαρομετρικής αρχηγίας των τιμών», σύμφωνα με την οποία ένας από τους σημαντικότερους παραγωγούς καθιερώνει τιμή που προσεγγίζει εκείνες που προκύπτουν οπωσδήποτε υπό συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού και ακολουθείται στη συνέχεια από τους άλλους χωρίς να υπάρχουν παράνομες επαφές.

Η Επιτροπή θα δεχόταν αυτά τα επιχειρήματα αν δεν υπήρχαν σημαντικά αποδεικτικά στοιχεία όπως:

- i) ο ρητός σκοπός των τακτικών συναντήσεων όπως προβλέπεται στο σχέδιο του 1980,
- ii) η συμμετοχή στις συναντήσεις αυτές όλων σχεδόν των παραγωγών PVC,
- iii) οι εκθέσεις των παραγωγών σχετικά με το εσωτερικό μάρκετινγκ, οι οποίες αναφέρουν ότι οι πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές αποτελούν μέρος συμφωνημένου σχεδίου.

Λόγω της συμμετοχής τους στις συναντήσεις είναι μάταιο για τους παραγωγούς να ισχυρίζονται ότι πληροφορήθηκαν την ύπαρξη πρωτοβουλιών σχετικά με τις τιμές από τις εμπορικές εφημερίδες και αποφάσισαν ανεξάρτητα να τις υποστηρίξουν.

- (22) Η Επιτροπή γνωρίζει ότι παρά τις προσπάθειες των παραγωγών να εξασφαλίσουν πειθαρχία όσον αφορά τις συμφωνημένες πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές στον τομέα του PVC, αντιμετώπισαν συχνά μέτρια επιτυχία και, σε ορισμένες περιπτώσεις, την πλήρη αποτυχία.

Το χάσμα μεταξύ τιμών «καταλόγου» και ισχυουσών τιμών «αγοράς» μπορεί να αποδοθεί σε διάφορους παράγοντες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι πελάτες αγόρασαν μεγάλες ποσότητες με παλιές τιμές πριν από τις αναμενόμενες ή ανακοινωθείσες πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές. Ορισμένοι παραγωγοί καθυστέρησαν ενδεχόμενα να εφαρμόσουν τους νέους καταλόγους τιμών, ιδιαίτερα στις εθνικές αγορές· άλλοι προσέφεραν ενδεχόμενα ειδικές εκπτώσεις σε επιλεγμένους πελάτες· άλλοι πιθανόν να προσπάθησαν να ακολουθήσουν μια μέση οδό μεταξύ της αύξησης των τιμών στο επίπεδο των στόχων και της διατήρησης του μεριδίου τους στην αγορά· οι χαμηλές τιμές σε μια εθνική αγορά μπορούν να έχουν αρνητικά αποτελέσματα για τη γειτονική αγορά. Το 1981/82, ιδιαίτερα η έντονη μείωση της ζήτησης δημιούργησε δυσκολίες όσον αφορά τις εναρμονισμένες δραστηριότητες σχετικά με τις τιμές.

Αληθεύει, επίσης, ότι ορισμένοι παραγωγοί που έλαβαν μέρος στις συναντήσεις χαρακτηρίζονται ως «επιθετικοί» ή «διασπαστικοί» σε ορισμένες αγορές από άλλους παραγωγούς που θεωρούν τους εαυτούς τους φανατικούς υποστηρικτές των πρωτοβουλιών σχετικά με τις τιμές και οι οποίοι ήταν διατεθειμένοι να χάσουν ποσότητες για να πιέσουν μέσω αύξησης.

Παρ' όλα αυτά, οι πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές συνεπάγονταν, στο μεγαλύτερο μέρος τους, αύξηση των τιμών, όπως μπορεί να διαπιστωθεί από τον πίνακα 2. Οι πελάτες αντιμετώπιζαν συνήθως γνωστή τιμή «δείκτη» ή τιμή «αναφοράς» στην αγορά. Ενώ οι επιμέρους πελάτες μπορούσαν να επιτύχουν ειδικούς όρους ή εκπτώσεις, ο καθορισμός ιδιαίτερης τιμής-στόχου σήμαινε αναπόφευκτα ότι οι ευκαιρίες διαπραγμάτευσης των πελατών ήταν περιορισμένες.

Γ. Η απόδειξη για την ύπαρξη του καρτέλ και η συμμετοχή κάθε παραγωγού

1. Η απόδειξη «πυρήνας» για την ύπαρξη καρτέλ

- (23) Ο ίδιος ο χαρακτήρας της παράβασης την οποία αφορά η παρούσα απόφαση επιβάλλει να στηρίζεται, σε μεγάλο βαθμό, οποιαδήποτε απόφαση σε λεπτομερή αποδεικτικά στοιχεία: η ύπαρξη των περιστατικών του συνιστούν την παράβαση του άρθρου 85 μπορεί, τουλάχιστον εν μέρει, να αποδειχθεί με λογική αφαίρεση από άλλα αποδεδειγμένα περιστατικά.

Στην παρούσα υπόθεση, εκτός από τα λεπτομερή αποδεικτικά στοιχεία, η Επιτροπή έχει επίσης στη διάθεσή της σημαντικό αριθμό εγγράφων αποδεικτι-

κών στοιχείων που αφορούν τα συγκεκριμένα περιστατικά.

Το θέμα του κατά πόσον υπήρξε παράβαση του άρθρου 85 πρέπει να εξεταστεί, μεταξύ άλλων, υπό το φως:

- α) της πρότασης που αναφέρεται λεπτομερώς στο σχέδιο του 1980 που βρέθηκε στην επιχείρηση ICI σχετικά με νέο «πλαίσιο» τακτικών συναντήσεων για να καθοριστούν οι τιμές και να καθιερωθεί σύστημα ελέγχου των ποσοτήτων·
  - β) της εφαρμογής ενός τέτοιου συστήματος τακτικών συναντήσεων εκ μέρους των παραγωγών PVC της Δυτικής Ευρώπης·
  - γ) της αποδεδειγμένης συμμετοχής στις συναντήσεις αυτές των επιχειρήσεων προς τις οποίες απευθύνεται η παρούσα υπόθεση·
  - δ) του φαινομένου ενιαίων «πρωτοβουλιών» σχετικά με τις τιμές στη βιομηχανία κατά την περίοδο που ελάμβαναν χώρα οι τακτικές συναντήσεις των επιχειρήσεων·
  - ε) των ταυτόσημων τιμών-στόχων που καθιερώθηκαν από ορισμένους παραγωγούς, οι οποίες επρόκειτο να αρχίσουν να ισχύουν από την ίδια ημερομηνία·
  - στ) των διαφόρων αναφορών που γίνονται σε έγγραφα που βρέθηκαν ή που προέρχονται από την ICI σχετικά με αντισταθμιστικό σύστημα για το PVC το 1981·
  - ζ) των εγγράφων που βρέθηκαν στην Solvay, τα οποία αποδεικνύουν την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των παραγωγών PVC σχετικά με τις ατομικές τους πωλήσεις σε κάθε εθνική αγορά μεταξύ 1980 και 1984·
  - η) του εγγράφου του 1984 που βρέθηκε στην Atochem το οποίο αναφέρει ποσοστά στόχους για κάθε παραγωγό και σύγκριση με τις υπάρχουσες αποδόσεις.
- (24) Οι επιχειρήσεις προσπάθησαν, κατά τη διάρκεια των διοικητικών διαδικασιών, να αντιμετωπίσουν κάθε αποδεικτικό στοιχείο χωριστά από τα υπόλοιπα· ισχυρίζονται, για παράδειγμα, ότι δεν υπάρχουν «αποδεικτικά στοιχεία» ως προς το γεγονός, ότι εφαρμόστηκε το σχέδιο του 1980, ότι δεν είναι αποδεδειγμένο ότι οι συναντήσεις είχαν σαν θέμα τους συζητήσεις για αθέμιτη συνεργασία και ότι οι «πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές» δεν έχει αποδειχθεί ότι έχουν σχέση με τις συναντήσεις. Προτάσσονται δήθεν αληθοφανείς υποθέσεις για κάθε επιμέρους αποδεικτικό στοιχείο, με τις οποίες υποστηρίζεται η μη ύπαρξη καρτέλ ή η μη συμμετοχή του συγκεκριμένου παραγωγού. Στις περισσότερες περιπτώσεις όμως, τα επιχειρήματα που προέταξαν οι επιχειρήσεις σε σχέση με ένα επιμέρους έγγραφο απορρίπτονται από το ίδιο το περιεχόμενο του εγγράφου.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα διάφορα άμεσα ή έμμεσα αποδεικτικά στοιχεία πρέπει, στη συγκεκριμένη υπόθεση, να εξεταστούν μαζί. Ειδικότερα, το σύστημα των τακτικών συναντήσεων δεν μπορεί να εξεταστεί χωριστά από το συνολικό σχέδιο που προτάθηκε το 1980. Με τον ίδιο τρόπο, οι πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές δεν μπορούν να εξεταστούν χωριστά από τις

πραγματοποιηθείσες συναντήσεις, δεδομένου ότι ο σκοπός τους δηλώνεται ρητά στο σχέδιο της ICI του 1980. Με τη μέθοδο αυτή, το ένα αποδεικτικό στοιχείο ενισχύει το άλλο και οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, στον τομέα του PVC, λειτούργησε καρτέλ για την κατανομή της αγοράς και τον καθορισμό των τιμών.

2. Η συμμετοχή μεμονωμένων παραγωγών

- (25) Η απόδειξη «πυρήνας» που επιβεβαιώνει την ύπαρξη καρτέλ παρέχεται από τα έγγραφα σχέδια του 1980, τα οποία αποδεικνύουν σύστημα τακτικών συναντήσεων μεταξύ δήθεν ανταγωνιστών καθώς και από τα έγγραφα που αφορούν τα καθεστάτα ποσοστάσεων και αντιστάθμισης.

Όσον αφορά την πρακτική χρησιμοποίηση των αποδείξεων, η Επιτροπή θεωρεί ότι, εκτός από την ανάγκη να αποδειχθεί η ύπαρξη καρτέλ, είναι επίσης απαραίτητο να αποδειχθεί ότι καθένας από τους συμμετέχοντες προσχώρησε στο κοινό σχέδιο. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχουν αποδεικτικά έγγραφα που να αποδεικνύουν ότι καθένας από τους συμμετέχοντες έλαβε μέρος σε κάθε εκδήλωση της παράβασης. Είναι απίθανο να υπάρχουν σε καθέναν από τους συμμετέχοντες αντίγραφα αυτών των αποδεικτικών εγγράφων. Είναι εξίσου απίθανο να κατονομάζονται σε κάθε αποδεικτικό έγγραφο όλοι οι συμμετέχοντες στο καρτέλ. Στην παρούσα υπόθεση δεν κατέστη δυνατό, δεδομένης της έλλειψης αποδεικτικών εγγράφων σχετικά με τις τιμές, να αποδειχθεί η πραγματική συμμετοχή κάθε παραγωγού στις εναρμονισμένες πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές. Η Επιτροπή, ως εκ τούτου, εξέτασε σε σχέση όλους τους συμμετέχοντες κατά πόσον υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία για να αποδειχθεί μάλλον η συμμετοχή τους στο καρτέλ ως συνόλου, παρά για να αποδειχθεί η συμμετοχή τους σε κάθε εκδήλωση του καρτέλ.

Στην παρούσα υπόθεση, η απόδειξη «πυρήνας» καταδεικνύει πράγματι όχι μόνο την ύπαρξη σχεδίου αλλά, κατ' ουσία, προσδιορίζει όλους τους συμμετέχοντες στο καρτέλ. Σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις κατονομάζονται στα έγγραφα του 1980, και οι επιχειρήσεις BASF και ICI προσδιορίζουν την ταυτότητα των περισσότερων από τους παραγωγούς που έλαβαν μέρος στις συναντήσεις. Αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία επιβεβαιώνονται από τα έγγραφα που βρέθηκαν κατά τις έρευνες του 1987, ιδιαίτερα στη Solvay και Atochem. Ειδικότερα, το έγγραφο που βρέθηκε στην Atochem έχει καθοριστική σημασία όχι μόνο σαν αποδεικτικό στοιχεία αλλά και σαν επιβεβαίωση της συνεχούς συμμετοχής στο καρτέλ των επιχειρήσεων που κατονομάζονται από την ICI και BASF.

- (26) Παρά το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 85, ένα καρτέλ συνίσταται στο συντονισμό των συμμετεχόντων για να επιτύχουν κοινό αθέμιτο σκοπό ούτως ώστε η παράβαση να αποτελεί ουσιαστικά κοινό εγχείρημα για το οποίο ευθύνονται εξίσου οι επιχειρήσεις, η Επιτροπή εξέτασε επίσης το ρόλο που διαδραμάτισε κάθε παραγωγός και τα αποδεικτικά στοιχεία για τη συμμετοχή καθενός στο καρτέλ. Κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, δόθηκαν όλες οι διευκρινίσεις σε κάθε παραγωγό.

Εξαιρουμένης της Shell, όλες οι επιχειρήσεις προς τις οποίες απευθύνεται η παρούσα υπόθεση χαρακτηρίζονται ως συμμετέχουσες στις συναντήσεις τόσο από την ICI όσο και από τη BASF (1) και, στις περισσότερες περιπτώσεις, ενέχονται στο έγγραφο-σχέδιο του 1980. Η ίδια η Shell παραδέχεται ότι έλαβε μέρος σε δύο συναντήσεις το 1983 (παρά το γεγονός ότι τα εσωτερικά της έγγραφα αποδεικνύουν ότι πριν από τη συνάντηση είχε πληροφορηθεί τις τιμές-στόχους) και ότι διατηρούσε επαφές με τη Solvay σχετικά με τις ποσότητες από το 1982. Σύμφωνα με τη ICI, η Shell αποτελούσε τον μόνο σημαντικό παραγωγό που δεν συμμετείχε στο αντισταθμιστικό σχέδιο.

Η συχνότητα με την οποία οι παραγωγοί συμμετείχαν στις συναντήσεις δεν μπορεί να αποδειχθεί λόγω της άρνησης των επιχειρήσεων να παράσχουν τις πληροφορίες που τους ζητήθηκαν. Σε κάθε περίπτωση, δεδομένου ότι το καρτέλ συνεχίστηκε για αρκετά έτη, το γεγονός ότι ορισμένα μέλη δεν μπόρεσαν να λάβουν μέρος σε ορισμένες συναντήσεις ή έλαβαν μέρος λιγότερο συχνά από άλλους, δεν παρουσιάζει καμία πρακτική σημασία.

Από το έγγραφο που βρέθηκε στην Atochem αποδεικνύεται ότι, ότι ακόμα και μετά την έναρξη των ερευνών της Επιτροπής στα τέλη του 1983, όλες σχεδόν οι επιχειρήσεις —με μόνη εξαίρεση την ICI και τη Shell— συνέχισαν να λειτουργούν το καρτέλ όπως πριν.

Το γεγονός ότι δεν υπήρχε κανένα σχεδόν εσωτερικό έγγραφο σχετικά με τις τιμές στις περισσότερες από τις επιχειρήσεις που εξετάστηκαν πρώτες το 1987, δεν απαλλάσσει αυτές από την άποψη την λειτουργίας του καρτέλ. Η Επιτροπή δεν δέχεται ότι οι συγκεκριμένοι παραγωγοί είχαν αναλάβει δραστηριότητες ως προς το εν λόγω ευαίσθητο, από άποψη τιμών, προϊόν χωρίς να υπάρχει εσωτερική διεύθυνση της πολιτικής τους σχετικά με τις τιμές. Ο βαθμός του ευνόητος κάθε συμμετέχοντος δεν εξαρτάται πάντως τόσο από τα έγγραφα που βρέθηκαν στη συγκεκριμένη επιχείρηση, όσο από τη συμμετοχή τους στο καρτέλ σαν σύνολο. Έτσι, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν διαθέτει αποδεικτικά στοιχεία όσον αφορά την πολιτική τιμών ορισμένων επιχειρήσεων δεν αναιρεί τη συμμετοχή τους, δεδομένου ότι αποδεικνύεται ότι υπήρξαν κανονικά μέλη ενός καρτέλ στα πλαίσια του οποίου σχεδιάστηκαν πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές.

Δ. Διαδικαστικά θέματα

- (27) Στη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, πολλές επιχειρήσεις ισχυρίστηκαν ότι η Επιτροπή παραβίασε τα δικαιώματα υπεράσπισης τους απορρίπτοντας τις αιτήσεις τους για πλήρη πρόσβαση στα διοικητικά της αρχεία.

Η άποψη της Επιτροπής στο συγκεκριμένο θέμα αναφερόταν στη συνοδευτική επιστολή που είχε αποστα-

λεί μαζί με την έκθεση αιτιάσεων σε όλες τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην υπόθεση, ενώ καθεμία από τις επιχειρήσεις έλαβε όλα τα απαραίτητα έγγραφα που στηρίζουν τους ισχυρισμούς που περιλαμβάνονται στις αιτιάσεις μαζί με πλήρη έκθεση των απαντήσεων που δόθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού αριθ. 17. Η Επιτροπή παρείχε επίσης ευρετήριο όλων των αρχειοθετημένων εγγράφων, προσδιορίζοντας εκείνα τα έγγραφα στα οποία κάθε επιχείρηση μπορούσε να έχει πρόσβαση εφόσον το επιθυμούσε. Παράλληλα, κατέστη σαφές ότι, για λόγους εμπιστευτικότητας, καμία επιχείρηση δεν μπορούσε να έχει πρόσβαση στα εσωτερικά εμπορικά έγγραφα που είχαν υποβληθεί από τους ανταγωνιστές της σύμφωνα με τα άρθρα 11 και 14 του κανονισμού αριθ. 17, εξαιρουμένων των εγγράφων που είχαν επισυναφθεί στην έκθεση αιτιάσεων. Η Επιτροπή, συνεπώς, με δική της πρωτοβουλία παρείχε σε κάθε επιχείρηση περαιτέρω έγγραφα που θα μπορούσαν ενδεχόμενα να τη βοηθήσουν για την υπεράσπισή της.

Μετά τη λήξη της προθεσμίας που δόθηκε για τις απαντήσεις στην έκθεση αιτιάσεων, η πλειονότητα των επιχειρήσεων προσέγγισε από κοινού την Επιτροπή, με βάση την αμοιβαία παραίτηση από το δικαίωμα του απόρρητου, και ζήτησαν από την Επιτροπή να επιτρέψει σε καθεμία να εξετάσει όλα τα έγγραφα που είχε λάβει από τους άλλους υπογράφαντες. Η Επιτροπή πληροφόρησε αμέσως αυτές τις επιχειρήσεις ότι καθεμία από αυτές διέθετε αντίγραφα των εγγράφων που είχαν υποβληθεί στην Επιτροπή και, στο μέτρο που θεωρούσαν χρήσιμη την αμοιβαία αποκάλυψη αυτών των στοιχείων, η ίδια δεν ήγειρε αντιρρήσεις για την εν λόγω ανταλλαγή εγγράφων μεταξύ τους.

Πρέπει να σημειωθεί ότι κάθε παραίτηση εκ μέρους των επιχειρήσεων από τον απόρρητο χαρακτήρα των εσωτερικών επιχειρηματικών εγγράφων τους τελεί υπό την αίρεση του δημοσίου συμφέροντος, το οποίο αξιώνει να μην πληροφορούνται αμοιβαία οι ανταγωνιστές τις εμπορικές τους δραστηριότητες και πολιτικές κατά τρόπο που να περιορίζεται ο μεταξύ τους ανταγωνισμός.

Αν τυχόν υπήρχε στα αρχεία της Επιτροπής κάποιο έγγραφο που δεν αποκαλύφθηκε σε όλες τις επιχειρήσεις, το οποίο θα μπορούσε να στηρίξει την αμφισβήτηση των ισχυρισμών που περιλαμβάνονται στην έκθεση αιτιάσεων, η επιχείρηση από την οποία προερχόταν θα είχε αναμφίβολα επιστήσει την προσοχή κατά τη διάρκεια των διοικητικών διαδικασιών. Δεν υπήρξε όμως τέτοια περίπτωση.

Το Δικαστήριο έχει τονίσει επανειλημμένα (βλέπε απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 1984 στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 43/82 και 63/82 VVBV και VBBB κατά Επιτροπής, Συλλογή ΔΕΚ 1984 σ. 19) ότι δεν υπάρχει διάταξη που να αξιώνει από την Επιτροπή να γνωστοποιεί το σύνολο του περιεχομένου των διοικητικών της αρχείων στις επιχειρήσεις. Τα δικαιώματα υπεράσπισης προστατεύονται πλήρως, εφόσον δίνεται η ευκαιρία στις επιχειρήσεις να καταστήσουν γνωστές τις απόψεις τους σχετικά με τα έγγραφα στα οποία βασίζεται η Επιτροπή για να υποστηρίξει τα πορίσματά της σε κάθε τελική απόφαση. Στο μέτρο που, για μια συγκεκριμένη απόφαση, η Επιτροπή στηρίζει τα πορίσματά της σε έγγραφα που δεν έχουν αποκαλυφθεί στα μέρη, η εν λόγω απόφαση μπορεί να ακυρωθεί.

(1) Παρά το γεγονός ότι η BASF αναγνώρισε ότι η LVM συμμετείχε στις συναντήσεις χωρίς να κατονομάσει τις μητρικές εταιρείες DSM και SAV, οι δύο αυτές επιχειρήσεις αναφέρονται στο σχέδιο του 1980 και χαρακτηρίζονται από την ICI ως συμμετέχουσες.

Στην παρούσα υπόθεση, η Επιτροπή υπερέβη τις αξιώσεις του Δικαστηρίου και αποκάλυψε στις επιχειρήσεις όχι μόνον τα έγγραφα που υποστηρίζουν τους ισχυρισμούς που περιλαμβάνονται στην έκθεση αιτιάσεων, αλλά και έγγραφα (που προέρχονταν από κάποια από τις επιχειρήσεις αυτές) τα οποία δεν αναφέρονταν στην εν λόγω έκθεση αλλά τα οποία θεώρησε ότι θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις κατά την υπεράσπισή τους. Αυτά τα έγγραφα χρησιμοποιήθηκαν από τις επιχειρήσεις και λαμβάνονται πλήρως υπόψη για την παρούσα απόφαση.

ΜΕΡΟΣ II

ΝΟΜΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

A. Άρθρο 85

1. Άρθρο 85 παράγραφος 1

(28) Το άρθρο 85 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΟΚ απαγορεύει ως ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά όλες τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς, και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής και στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού.

2. Η φύση και η δομή της συμφωνίας

(29) Από το τέλος του 1980 περίπου, οι παραγωγοί PVC που εφοδιάζουν την Κοινότητα συμμετείχαν σε σύνολο σχεδίων, συμφωνιών και μέτρων που αποφασίστηκαν στο πλαίσιο συστήματος τακτικών συναντήσεων.

Οι συμφωνίες περιελάμβαναν:

- τον καθορισμό τιμών-«στόχων»,
- τις λεπτομέρειες εναρμονισμένων «πρωτοβουλιών σχετικά με τις τιμές» που αποσκοπούσαν να αυξήσουν τα επίπεδα τιμών μέχρι το επίπεδο των συμφωνημένων «στόχων»,
- την κατανομή των αγορών της δυτικής Ευρώπης σύμφωνα με τις ετήσιες ποσότητες-στόχους,
- την ανταλλαγή λεπτομερών πληροφοριών σχετικά με τις δραστηριότητές τους στην αγορά για να διευκολύνουν το συντονισμό της εμπορικής τους συμπεριφοράς.

(30) Κατά την έννοια του άρθρου 85 παράγραφος 1, προκειμένου ένας περιορισμός να συνιστά «συμφωνία» δεν είναι απαραίτητο να θεωρείται από τους συμβαλλόμενους ότι συνεπάγεται νομική δέσμευση. Πράγματι, σε ένα μυστικό καρτέλ, όπου τα μέρη έχουν πλήρη επίγνωση του παράνομου της συμπεριφοράς τους, δεν αναμένουν εμφανώς να έχουν συμβατική ισχύ οι συμπαιγνικοί διακανονισμοί στους οποίους προβαί-

νουν. Μια «συμφωνία» κατά την έννοια του άρθρου 85 μπορεί να υπάρχει όταν τα μέρη καταλήξουν από κοινού σε σχέδιο που περιορίζει ή είναι σε θέση να περιορίσει την εμπορική ελευθερία τους, καθορίζοντας τις γραμμές της κοινής δράσης τους ή την απουσία δράσης στην αγορά. Δεν απαιτούνται διαδικασίες εξαναγκασμού, όπως ενδεχόμενα προβλέπεται στην περίπτωση των συμβάσεων αστικού δικαίου. Δεν είναι επίσης αναγκαίο μια τέτοια συμφωνία να είναι γραπτή.

Στην παρούσα υπόθεση, οι συνεχιζόμενοι για πολλά έτη περιοριστικοί διακανονισμοί των παραγωγών PVC, πηγάζουν σαφώς από την πρόταση που έγινε το 1980 και αποτελούν την πρακτική εφαρμογή της.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι το σύμπλεγμα σχεδίων και διακανονισμών που συμφωνήθηκε από τους παραγωγούς αποτελεί μια και μοναδική συνεχή «συμφωνία», η οποία απαγορεύεται από το άρθρο 85 παράγραφος 1.

(31) Στο πλαίσιο αυτού του συνολικού σχεδίου, οι παραγωγοί προγραμματίζαν κατά διαστήματα διάφορες πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές και είχαν ενδεχόμενα προβεί σε αναθεώρηση του ετήσιου συστήματος ποσοστώςσεων για να ληφθούν υπόψη οι αλλαγές που είχαν επέλθει στη βιομηχανία. Είναι πιθανόν ότι, σε σχέση με συγκεκριμένο θέμα των διακανονισμών, ένας μεμονωμένος παραγωγός του ομίλου παραγωγών είχε κατά διαστήματα επιφυλάξεις ή ήταν δυσαρεστημένος για κάποιο ειδικό θέμα (π.χ. η πίεση της επιχείρησης ICI για αύξηση της ποσόστωσης το 1981). Η συμπαιγνία δεν πρέπει πάντως να θεωρηθεί σαν σειρά χωριστών συμφωνιών με διαφορετικούς κάθε φορά υποστηρικτές, αλλά μάλλον σαν εφαρμογή ευρείας συνεχούς συμφωνίας με τους ίδιους συμμετέχοντες, τις ίδιες διαδικασίες και τον ίδιο κοινό στόχο, που συνίστατο κυρίως στη δημιουργία μηχανισμού για τον έλεγχο των ποσοτήτων και τη συνεννόηση σχετικά με τις επιβαλλόμενες τιμές.

Με άλλα λόγια, η «συμφωνία» στην οποία αντιτίθεται η Επιτροπή αφορά συνεχές εγχείρημα ή σύμπραξη μεταξύ των παραγωγών για να εμποδίσουν, να περιορίσουν ή να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό στην αγορά PVC για περίοδο πολλών ετών.

Η συμφωνία ήταν συνεχής και το γεγονός ότι μερικοί παραγωγοί δεν παρίστατο στις συναντήσεις τόσο συχνά όσο άλλοι ή, λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων, δεν αποδεικνύει ότι εφάρμοσαν τις πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές, δεν μειώνει τον κοινό χαρακτήρα του εγχειρήματος το οποίο ανέλαβαν.

Η ουσία της παρούσας υπόθεσης είναι η ένωση των παραγωγών για μεγάλο χρονικό διάστημα για να επιτύχουν κοινό παράνομο αποτέλεσμα και καθέναν από τους συμμετέχοντες πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνος, όχι μόνο για το δικό του άμεσο ρόλο σαν άτομο, αλλά επίσης να μοιραστεί την ευθύνη για τη λειτουργία του καρτέλ ως συνόλου.

3. Εναρμονισμένες πρακτικές

(32) Η Επιτροπή θεωρεί, ως εκ τούτου, ότι η λειτουργία του καρτέλ αποτέλεσε «συμφωνία» κατά την έννοια του άρθρου 85 παράγραφος 1.

Το άρθρο 85 παράγραφος 1 αναφέρεται τόσο σε «συμφωνίες» όσο και σε «εναρμονισμένες πρακτικές», αλλά μπορούν να προκύψουν περιπτώσεις (ιδιαίτερα στην περίπτωση πολύπλοκου και μεγάλης διάρκειας καρτέλ με πολλούς συμμετέχοντες), όπου η συμπαιγνία παρουσιάζει μερικά από τα στοιχεία και των δύο μορφών απαγορευμένης συνεργασίας.

Η εναρμονισμένη πρακτική είναι μια μορφή συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων η οποία, χωρίς να έχει φθάσει στο στάδιο να έχει συναφθεί μια ούτως καλούμενη συμφωνία, υποκαθιστά εσκεμμένα τη συνεργασία για να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι του ανταγωνισμού.

- (33) Ο στόχος που επιδιώκει η συνθήκη δημιουργώντας τη χωριστή έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής είναι να αποτρέψει τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να διαφύγουν της εφαρμογής του άρθρου 85 παράγραφος 1 συνεργώντας με αντίθετο προς τον ανταγωνισμό τρόπο, ο οποίος όμως δεν μπορεί να εξομοιωθεί με συμφωνία, για παράδειγμα ενημερώνοντας εκ των προτέρων ο ένας τον άλλον για τη συμπεριφορά που προτίθεται να υιοθετήσει, ώστε καθένας να μπορεί να ρυθμίσει την εμπορική συμπεριφορά του γνωρίζοντας ότι οι ανταγωνιστές του θα συμπεριφερθούν κατά τον ίδιο τρόπο: απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1972 στην υπόθεση Imperial Chemical Industries Ltd κατά Επιτροπής, υπόθεση 48/69 (Συλλογή ΔΕΚ 1972, σ. 19).

Στην τελευταία του απόφαση, στις 16 Δεκεμβρίου 1975, στην υπόθεση European Sugar Cartel — Suiker Unie and Others κατά Επιτροπής, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73 (Συλλογή ΔΕΚ 1975, σ. 1663), το Δικαστήριο, αναπτύσσοντας διεξοδικά τον ορισμό της «εναρμονισμένης πρακτικής» υποστήριξε ότι τα κριτήρια συντονισμού και συνεργασίας που καθορίστηκαν από τη νομολογία του η οποία, σε καμία περίπτωση, δεν απαιτεί την κατάρτιση σχεδίου, πρέπει να γίνουν αντιληπτά υπό το πρίσμα της έννοιας που αποδίδεται στις σχετικές με τον ανταγωνισμό διατάξεις της συνθήκης, και σύμφωνα με την οποία κάθε επιχειρηματίας πρέπει να καθορίζει ανεξάρτητα την εμπορική πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει στην αγορά. Η απαίτηση αυτή για ανεξαρτησία δεν στερεί τις επιχειρήσεις από το δικαίωμα να προσαρμόζουν την πολιτική τους προς την υπάρχουσα ή την προβλεπόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, αλλά αποκλείει αυστηρά κάθε άμεση ή έμμεση επαφή μεταξύ τους, το αντικείμενο ή το αποτέλεσμα της οποίας είναι είτε να επηρεάσει τη συμπεριφορά στην αγορά ενός υπάρχοντος ή δυνάμει ανταγωνιστή είτε να αποκαλύψει σε έναν τέτοιο ανταγωνιστή την πολιτική που οι ίδιοι έχουν αποφασίσει να εφαρμόσουν ή που προτίθενται να εφαρμόσουν στην αγορά.

Η συμπαιγνιακή συμπεριφορά χωρίς συμφωνία μπορεί κατ' αυτό τον τρόπο να υπάγεται επίσης στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85.

- (34) Ο ορισμός του Δικαστηρίου όσον αφορά την «εναρμονισμένη πρακτική» προσφέρεται ιδιαίτερα για να

καλυφθεί η συμμετοχή της Shell, η οποία συνεργάστηκε με το καρτέλ χωρίς να είναι κανονικό μέλος, και η οποία είχε τη δυνατότητα να προσαρμόζει τη συμπεριφορά της στην αγορά με βάση τις επαφές της με το καρτέλ.

Η σημασία της έννοιας της εναρμονισμένης πρακτικής δεν προκύπτει τόσο από τη διάκριση μεταξύ αυτής και της «συμφωνίας», όσο από τη διάκριση μεταξύ των μορφών συνεργασίας που εμπίπτουν στο άρθρο 85 παράγραφος 1 και της απλής παράλληλης συμπεριφοράς χωρίς στοιχεία προσχεδιασμού. Ως εκ τούτου, δεν έχουν μεγάλη σημασία, στην προκειμένη υπόθεση, η ακριβής μορφή που λαμβάνουν οι συμπαιγνιακοί διακανονισμοί.

4. Το αντικείμενο και το αποτέλεσμα της συμφωνίας

- (35) Το άρθρο 85 παράγραφος 1 αναφέρει ρητά ως περιοριστικές του ανταγωνισμού τις συμφωνίες που καθορίζουν άμεσα ή έμμεσα τιμές πώλησης, ή κατανέμουν αγορές μεταξύ παραγωγών, στοιχεία που αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά της συμφωνίας που εξετάζεται στην παρούσα περίπτωση.

Ο βασικός σκοπός της θέσπισης συστήματος τακτικών συναντήσεων και της συνεχιζόμενης αθέμιτης συνεργασίας των παραγωγών ήταν η δημιουργία ενός μονίμου μηχανισμού για τον έλεγχο των ποσοτήτων που επρόκειτο να πωληθούν και για την επίτευξη εναρμονισμένων αυξήσεων των τιμών.

Με το σχεδιασμό κοινής δράσης σχετικά με τις πρωτοβουλίες σε θέματα τιμών και τον καθορισμό τιμών-στόχων που ίσχυαν από μια συμφωνημένη ημερομηνία, οι παραγωγοί απέβλεπαν στην εξάλειψη των κινδύνων που ενυπήρχαν σε κάθε μονομερή προσπάθεια αύξησης των τιμών.

Ο έλεγχος των ποσοτήτων είχε επίσης σαν στόχο τη δημιουργία τεχνητών συνθηκών στην αγορά, ευνοϊκών για την αύξηση των τιμών και, κατ' αυτό τον τρόπο, αδιάρρηκτα συνδεδεμένων με τις πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές.

Οι παραγωγοί, επιδιώκοντας αυτούς στόχους, απέβλεπαν στην οργάνωση της αγοράς PVC σε βάση η οποία αντικαθιστούσε την ελεύθερη λειτουργία των δυνάμεων ανταγωνισμού από θεσμοθετημένη και συστηματική αθέμιτη συνεργασία μεταξύ παραγωγών, που ισοδυναμούσε με καρτέλ.

- (36) Η Επιτροπή γνωρίζει καλά τις συνθήκες που επικρατούν στη βιομηχανία, και ιδιαίτερα το γεγονός ότι, για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι παραγωγοί PVC λειτουργούσαν με ζημίες και ότι συχνά οι πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές είχαν σαν μόνο στόχο την προσαρμογή προς τις αυξήσεις των τιμών για τα αποθέματα τροφοδοσίας.

Αυτές οι διαπιστώσεις, πάντως, δεν αναιρούν τον αντίθετο προς τον ανταγωνισμό στόχο της συμφωνίας.

Αν οι συνθήκες του ανταγωνισμού σε έναν ιδιαίτερο τομέα προϊόντων (για παράδειγμα, μεγάλος αριθμός

προμηθευτών) είναι τέτοιες ώστε να καθίσταται δύσκολο για τους παραγωγούς να λειτουργούν επικερδώς, δεν αποτελεί λύση η αθέμιτη συνεργασία των παραγωγών για να αυξήσουν τα επίπεδα τιμών. Όσον αφορά το επιχείρημα που προέταξε κυρίως η Montedison, ότι οι συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν υπογορεύτηκαν από την επιθυμία να εξασφαλιστεί «δικαιος ανταγωνισμός» (π.χ. η πρόληψη μη επικερδών περικοπών τιμών), πρέπει να απορριφθεί.

Το γεγονός ότι μπορεί να προέκυψαν τέτοιες περικοπές τιμών δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να δικαιολογήσει την παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού: απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 1984 στην υπόθεση VBVB και VBBB κατά Επιτροπής, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 43/82 και 63/82 (Συλλογή ΔΕΚ 1974, σ. 19 και ειδικότερα σσ. 63 και 64).

- (37) Δεν είναι απολύτως αναγκαίο, δεδομένου του καταφανώς αντιανταγωνιστικού στόχου της συμφωνίας, να αποδειχθεί το αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα.

Λόγω του ότι δεν υπάρχουν εντολές σχετικά με τις τιμές από την πλειονότητα των παραγωγών, η Επιτροπή δεν επιχείρησε να επιδείξει ότι όλοι οι παραγωγοί εφάρμοσαν ενιαίες και ταυτόχρονες αυξήσεις των τιμών καταλόγου κατά τη διάρκεια της περιόδου που καλύπτει η παρούσα απόφαση. Επιπλέον, παραμένει απλή υπόθεση το κατά πόσον μακροπρόθεσμα τα επίπεδα τιμών θα ήταν σημαντικά χαμηλότερα σε περίπτωση που δεν υπήρχε ο συμπαιγνιακός διακανονισμός.

Η Επιτροπή δεν δέχεται πάντως τον ισχυρισμό ορισμένων παραγωγών ότι οι συμφωνίες τους δεν είχαν κανένα απολύτως αποτέλεσμα στον ανταγωνισμό.

- (38) Πρώτον, εντελώς ανεξάρτητα από την επιτυχία ή μη οποιασδήποτε συνεννοημένης πρωτοβουλίας σχετικά με τις τιμές, οι παραγωγοί έθεσαν σε εφαρμογή διαρκή μηχανισμό για τον έλεγχο της ατομικής συμπεριφοράς του καθενός στο πλαίσιο αμοιβαίας υποστήριξης.

Δεύτερον, η καθιέρωση από τη βιομηχανία ενός ευρωπαϊκού επιπέδου τιμών-στόχων σημαίνει ότι περιοριζόταν το ελεύθερο παιχνίδι των δυνάμεων της αγοράς για τον καθορισμό ανταγωνιστικού επιπέδου τιμών. Υπό κανονικές συνθήκες, αν οι όροι της προσφοράς και της ζήτησης ευνοούσαν μια αύξηση της τιμής, οι σημαντικότεροι παραγωγοί θα εξέταζαν την αγορά με διάφορα επίπεδα τιμών και η αγορά θα σταθεροποιείτο ενδεχομένως στο αρμόζον επίπεδο. Όταν ορίζεται μια μόνο τιμή-στόχος ή τιμή καταλόγου, περιορίζεται ή εμποδίζεται αυτή η διαδικασία. Στην παρούσα υπόθεση, η καθιέρωση μιας και μόνης τιμής «καταλόγου» ή «αναφοράς» περιόρισε τις ευκαιρίες των πελατών για διαπραγμάτευση. Όλες οι εκπτώσεις ή οι ειδικοί όροι έπρεπε να καθορίζονται σε σχέση με την τιμή καταλόγου.

Τρίτον, τα ισχύοντα επίπεδα τιμών αυξήθηκαν προς τα επίπεδα στόχους με την ευκαιρία πολλών διαπιστωθεισών πρωτοβουλιών σχετικά με τις τιμές. Ακό-

μα και στην περίπτωση που οι παραγωγοί δεν επέτυχαν απόλυτα τους στόχους, πολλές πρωτοβουλίες κρίθηκαν επιτυχείς από τους παραγωγούς είτε επειδή ανέστειλαν την τάση μείωσης των τιμών, είτε επειδή αύξησαν σημαντικά τις τιμές. Είναι πάντως εμφανές από τις εσωτερικές εκθέσεις των παραγωγών ότι η επιτυχία ή η αποτυχία των πρωτοβουλιών σχετικά με τις τιμές εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από παράγοντες τους οποίους δεν μπορούσαν να ελέγξουν. Δεδομένων των χαρακτηριστικών της αγοράς, θα ήταν άωφο να επιχειρηθούν συντονισμένες πρωτοβουλίες τιμών εκτός αν οι συνθήκες ευνοούσαν την αύξηση. Φαίνεται όμως απίθανο, αν οι διακανονισμοί ήταν πλήρως αναποτελεσματικοί, όπως ισχυρίζονται οι παραγωγοί, ότι θα συνέχιζαν τις τακτικές συναντήσεις τους και τις συντονισμένες πρωτοβουλίες τιμών για περίοδο τριών ετών τουλάχιστον.

Τέλος, όσον αφορά το καθεστώς των ποσοτώσεων, οι πληροφορίες που διαθέτει η Επιτροπή αποδεικνύουν ότι οι συμφωνίες για ποσοτώσεις όχι μόνο δεν αποτέλεσαν απλώς πρόταση που έγινε αλλά ουδέποτε ακολουθήθηκε αλλά, αντίθετα, τέθηκαν σε εφαρμογή, ενισχύθηκαν για ορισμένο χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του 1981 από ένα καθεστώς αντιστάθμισης και συνέχισαν να εφαρμόζονται τουλάχιστον μέχρι τον Μάιο του 1984.

5. Επίπτωση στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών

- (39) Η συμφωνία μεταξύ των παραγωγών PVC ήταν δυνατόν να έχει σημαντική επίπτωση στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

Ο διακανονισμός συμπαιγνίας στην παρούσα υπόθεση επεκτάθηκε σε όλα τα κράτη μέλη και κάλυψε όλο το εμπόριο της Κοινότητας γι' αυτό το σημαντικό βιομηχανικό προϊόν. Οι περισσότεροι παραγωγοί προμηθεύουν το προϊόν σε ολόκληρη την Κοινότητα και, παρά τις διακυμάνσεις της προσφοράς και της ζήτησης στις διάφορες εθνικές αγορές, υπάρχει σημαντικό ενδοκοινοτικό εμπόριο.

Ο καθορισμός τιμών-στόχων μπορούσε να νοθεύσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και το αποτέλεσμα που είχαν στο επίπεδο τιμών οι διαφορές ως προς την αποδοτικότητα μεταξύ των παραγωγών. Διακανονισμοί που απέβλεπαν να αποθαρρύνουν τον ούτως αποκαλούμενο «τουρισμό των πελατών» —όπως είναι το «πάγωμα» των πελατών ή η απόρριψη παραγγελιών— είχαν σαφώς σαν στόχο να εμποδίσουν την ανάπτυξη νέων εμπορικών σχέσεων.

Το σύστημα ελέγχου των ποσοτήτων που εφαρμόστηκε από το 1980 βασιζόταν ρητά σε «ευρωπαϊκές» ποσοτώσεις για κάθε εταιρεία χωριστά και όχι πλέον στις εθνικές ποσοτώσεις. Ωστόσο, αυτή καθεαυτή η ύπαρξη τέτοιων εξαναγκασμών λειτουργούσε περιοριστικά όσον αφορά τις ευκαιρίες που προσφέρονται σε έναν παραγωγό. Είναι επίσης σαφές από τα έγγραφα που βρέθηκαν στη Solvay ότι αντιηλλάγησαν πληροφορίες σχετικά με την κατανομή κάθε εθνικής

αγοράς από τις επιχειρήσεις που θεωρούσαν τους εαυτούς τους σαν «εθνικούς» ή «τοπικούς» παραγωγούς.

6. Δικαιοδοσία

- (40) Το άρθρο 85 της συνθήκης ΕΟΚ εφαρμόζεται στις περιοριστικές συμφωνίες που μπορεί να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, ακόμα και όταν οι σχετικές επιχειρήσεις έχουν την έδρα τους εκτός της Κοινότητας.

Στην παρούσα υπόθεση, αυτές οι επιχειρήσεις όχι μόνο συμφώνησαν μεταξύ τους, αλλά έλαβαν επίσης μέρος, με παραγωγούς εγκατεστημένους στην Κοινότητα, σε έναν πολύ ευρύτερο διακανονισμό που περιορίζει τον ανταγωνισμό στην Κοινότητα ⁽¹⁾.

Το γεγονός ότι η Norsk Hydro έχει τα κύρια κέντρα δραστηριότητάς της και τις εγκαταστάσεις παραγωγής εκτός Κοινότητας δεν επηρεάζει την ευθύνη της όσον αφορά συμφωνία που εφαρμόστηκε μέσα σ' αυτή. Η Κοινότητα αποτελεί κύρια αγορά για την Norsk Hydro και αντιπροσωπεύει το 60% περίπου των εργασιών της στον τομέα του PVC.

Στο μέτρο που οι συμφωνίες εφαρμόστηκαν στην Κοινότητα, η εφαρμογή του άρθρου 85 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΟΚ σε έναν νορβηγό παραγωγό δεν εμποδίζεται από τις συμφωνίες περί ελευθέρων συναλλαγών που έχουν συναφθεί μεταξύ της ΕΟΚ και της Νορβηγίας (απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Σεπτεμβρίου 1988 στην υπόθεση *Ahlström Osakeyhtiö* και άλλοι κατά Επιτροπής: συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 και 125/85 έως 129/85).

7. Επιχειρήσεις

- (41) Κατά τη διάρκεια της περιόδου που καλύπτεται από την παρούσα απόφαση, η δυτικοευρωπαϊκή βιομηχανία πετροχημικών — συμπεριλαμβανόμενου του τομέα του PVC — αποτέλεσε το αντικείμενο ουσιαστικής αναδιάρθρωσης, διαδικασία η οποία υλοστηρίχθηκε από την Επιτροπή.

Το ιδιαίτερο πρόβλημα που υφίσταται στην παρούσα υπόθεση για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού είναι κατά πόσον, μετά την αναδιάρθρωση, μια επιχείρηση που υπάρχει σήμερα μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για τη συμμετοχή μιας προκατόχου της στο καρτέλ.

- (42) Τα υποκείμενα των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού είναι επιχειρήσεις, έννοια που δεν ταυτίζεται με αυτήν της νομικής προσωπικότητας που ενδιαφέρει το εθνικό δίκαιο. Ο όρος «επιχείρηση» δεν καθορίζεται στη συνθήκη. Μπορεί να αναφέρεται σε οποιοδήποτε πρόσωπο ασκεί εμπορική δραστηριότητα και, στην περίπτωση μεγάλου βιομηχανικού ομίλου, μπορεί να αναφέρεται (ανάλογα με τις συνθήκες) είτε σε μια εταιρεία είτε σε θυγατρική της ή και στην οικονο-

μική ένωση που αποτελείται από την κύρια εταιρεία και τις θυγατρικές της.

Στην περίπτωση που ένας παραγωγός έχει αποτελέσει το αντικείμενο αναδιοργάνωσης ή έχει πάψει να ασκεί δραστηριότητες στον τομέα του PVC, το βασικό καθήκον είναι:

- i) να προσδιοριστεί η επιχείρηση που διέπραξε την παράβαση,
- ii) να διαπιστωθεί κατά πόσον η συγκεκριμένη επιχείρηση, στη βασική μορφή της, συνεχίζει να υφίσταται ή έχει διαλυθεί.

Η ταυτότητα της επιχείρησης πρέπει να προσδιοριστεί σύμφωνα με τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου και οι μεταβολές της οργάνωσής της σύμφωνα με το εθνικό εταιρικό δίκαιο δεν είναι αποφασιστικής σημασίας.

Είναι, ως εκ τούτου, αδιάφορο αν η επιχείρηση έχει πωλήσει σε άλλη τις επιχειρήσεις της PVC: ο αγοραστής δεν καθίσταται υπεύθυνος για τη συμμετοχή του πωλητή στο καρτέλ. Αν η επιχείρηση που διέπραξε την παράβαση εξακολουθεί να υφίσταται, παραμένει υπεύθυνη παρά τη μεταβίβαση.

Επιπλέον, όταν η επιχείρηση που διέπραξε την παράβαση έχει απορροφηθεί από άλλο παραγωγό, η ευθύνη της παραμένει και βαρύνει τη νέα ή συγχωνευμένη οντότητα.

Δεν είναι απαραίτητο να αποδειχθεί ότι η αποκτώσα επιχείρηση συνέχισε ή υιοθέτησε την παράνομη συμπεριφορά. Ο καθοριστικός παράγοντος είναι κατά πόσον υπάρχει οικονομική και λειτουργική αλληλουχία μεταξύ της αρχικής επιχείρησης και της επιχείρησής με την οποία συγχωνεύτηκε.

- (43) Η Atochem ιδρύθηκε το 1980 σαν *Chloe Chimie* — κοινή επιχείρηση που ανήκε στην ELF, CFP και Rhone-Poulenc — και απέκτησε τη σημερινή της επωνυμία στις 30 Σεπτεμβρίου 1983, όταν απορρόφησε τη θυγατρική της εταιρεία *ATO Chimie* και το μεγαλύτερο μέρος των δραστηριοτήτων της PCUK.

Το έγγραφο του Αυγούστου 1980 που βρέθηκε στην ICI αναφέρει σαν μετόχους τόσο την PCUK όσο και τη «νέα γαλλική εταιρεία», αναφερόμενο σαφώς στην *Chloe*: η *Chloe* είχε από την αρχή στενούς δεσμούς με την *ATO Chimie* και οι δραστηριότητές τους στον τομέα του PVC εναρμονίζονται σε όμιλο οικονομικών συμφερόντων (*Groupe d'Intérêt Economique* («GIE») γνωστό σαν *Orgavyl*).

Σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας συγχώνευσης του 1983 μεταξύ *Chloe*, *ATO* και *PCUK*, η νομική προσωπικότητα τόσο της *Chloe* όσο και της *ATO Chimie* συνεχίζει υπό τη νέα επωνυμία «*Atochem*», παρά το γεγονός ότι το κύριο θέμα, από την άποψη των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, είναι μάλλον η οικονομική και λειτουργική αλληλουχία της επιχείρησης παρά η νομική της προσωπικότητα.

Η Atochem αντιπροσωπεύει τη συγχώνευση και τη συνέχιση των οικονομικών δραστηριοτήτων της *Chloe* και της *ATO Chimie* που, στον τομέα του PVC ήταν ήδη συνδεδεμένες από το 1980 στο πλαίσιο της *Orgavyl*. Η Atochem είναι, ως εκ τούτου,

⁽¹⁾ Οι δραστηριότητες του καρτέλ σχετικά με τις πωλήσεις PVC στις τρίτες χώρες δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας υπόθεσης.

σαφώς υπεύθυνη για τη συμμετοχή αυτών των δύο επιχειρήσεων στο καρτέλ πριν από το 1983.

Δεδομένου ότι η Atochem υπέχει σαφώς ευθύνη για την ATO Chimie/Chloe/Organyl, η Επιτροπή δεν προτιμάται, για τον υπολογισμό του προστίμου που πρέπει να επιβληθεί στην Atochem, να της αποδώσει την ευθύνη και για την PCUK.

Η DSM μεταβίβασε τις δραστηριότητές της στον τομέα του PVC στην LVM (κοινή επιχείρηση με την SAV) στις αρχές του 1983, αλλά η ίδια συνεχίζει να υφίσταται σαν επιχείρηση. Οι ίδιες εκτιμήσεις ισχύουν και για την άλλη μητρική εταιρεία SAV. Η Επιτροπή θεωρεί, ως εκ τούτου, ότι οι επιχειρήσεις DSM και SAV παραμένουν η καθεμία χωριστά υπεύθυνες για τη συμμετοχή τους στο καρτέλ μέχρι τη δημιουργία της LVM.

Μετά τη δημιουργία της LVM αυτή η επιχείρηση συμμετείχε στο καρτέλ ανεξάρτητα.

- (44) Η Enichem συγκεντρώνει τις ιταλικές κρατικές επιχειρήσεις του χημικού τομέα, οι οποίες προηγουμένως δρούσαν με την επωνυμία Anic. Παρά τις διάφορες αναδιοργανώσεις, υπήρξε οικονομική και λειτουργική αλληλουχία μεταξύ της Anic και της Enichem και, πράγματι, μετά την αναδιάρθρωση, η Enichem συνέχισε να συμμετέχει στο καρτέλ. Η Enichem πρέπει, ως εκ τούτου, να θεωρηθεί υπεύθυνη για τη δραστηριότητα της Anic. Το γεγονός ότι το 1986 η Enichem μεταβίβασε τις δραστηριότητές της στον τομέα του PVC στην επιχείρηση EVC, μια κοινή επιχείρηση με την ICI, δεν επηρεάζει το θέμα της ευθύνης δεδομένου ότι η Enichem συνεχίζει να υφίσταται σαν επιχείρηση.

Παρομοίως, η ευθύνη της ICI δεν επηρεάζεται από τη μεταβίβαση των δραστηριοτήτων της στον τομέα του PVC στην κοινή επιχείρηση EVC.

Η Montedison εξακολουθεί επίσης να υφίσταται σαν επιχείρηση και ευθύνεται για τη συμμετοχή της στο καρτέλ μέχρι τον Μάρτιο του 1983, οπότε εγκατέλειψε τον τομέα του PVC.

Η Norsk Hydro ανέλαβε τις δραστηριότητες στον τομέα του PVC της Kemanobel από τον Απρίλιο του 1984. Η Επιτροπή αρχικά θεωρούσε ότι η συμμετοχή της Kemanobel έπρεπε να αποδοθεί στην Norsk Hydro, αλλά τώρα δέχεται ότι η Kemanobel — η οποία εξακολουθεί να υφίσταται με την επωνυμία Nobel Industrier AB — θα έπρεπε να είναι ο αποδέκτης των αιτιάσεων όσον αφορά τη συμμετοχή στο καρτέλ του τμήματος της Kemanord. Πάντως, η Norsk Hydro ευθύνεται οπωσδήποτε για τη δική της συμμετοχή στο καρτέλ.

8. Οι αποδέκτες των αποφάσεων

- (45) Παρά το γεγονός ότι η έννοια μιας επιχείρησης ως υποκειμένου των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού δεν εξαρτάται από το εταιρικό δικαίο, για τους σκοπούς της εφαρμογής της απόφασης είναι πάντοτε απαραίτητο να προσδιοριστεί μια οντότητα που διαθέτει νομική προσωπικότητα. Θα υπήρχαν σημαντικές δυσκολίες όσον αφορά την είσπραξη του προστίμου

σύμφωνα με το άρθρο 192 της συνθήκης ΕΟΚ αν η απόφαση δεν απευθυνόταν σε νομική οντότητα. Στην περίπτωση ενός μεγάλου βιομηχανικού ομίλου είναι, ως εκ τούτου, φυσικό να απευθύνεται κάθε απόφαση στον όμιλο holding ή στην «κεντρική» εταιρεία, παρά το γεγονός ότι η επιχείρηση αποτελείται από την οντότητα που δημιουργούν η μητρική επιχείρηση και όλες οι θυγατρικές της.

Οι επιχειρήσεις Enichem και Montedison ισχυρίστηκαν ότι αποδέκτης κάθε απόφασης πρέπει να είναι η εταιρεία μέσα στον όμιλο η οποία είναι επί του παρόντος υπεύθυνη για τις δραστηριότητες στον τομέα των θερμοπλαστικών. Η Επιτροπή σημειώνει, πάντως, ότι, και στις δύο περιπτώσεις, η ευθύνη για την εμπορία του PVC μοιραζόταν ανάμεσα σε άλλες εταιρείες του ομίλου: για παράδειγμα, ενώ η Enichem Anic SpA είναι υπεύθυνη για τις πωλήσεις PVC της Enichem στην Ιταλία, οι διεθνείς εργασίες μάρκετινγκ διευθύνονται από μια εταιρεία με έδρα τη Ζυρίχη, την Enichem International SA, και σε κάθε κράτος μέλος οι πωλήσεις PVC αναλαμβάνονται από την αντίστοιχη θυγατρική της Enichem στο κράτος μέλος. Η Επιτροπή θεωρεί ενδεδειγμένο να απευθύνει την παρούσα απόφαση στην κύρια εταιρεία holding που βρίσκεται επικεφαλής των ομίλων της Enichem και Montedison.

- (46) Ο όμιλος Royal Dutch/Shell παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα επειδή αποτελείται από μεγάλο αριθμό εταιρειών όπου οι δύο εταιρείες holding του ομίλου Royal Dutch και Shell κατέχουν το 60% και το 40% των μετοχών αντίστοιχα. Δεν υπάρχει μια χωριστή διευθύνουσα τον όμιλο επιχείρηση προς την οποία θα μπορούσε να απευθυνθεί μια απόφαση. Η Shell International Chemical Company Ltd («SICC») είναι μια «εταιρεία υπηρεσιών» υπεύθυνη για το συντονισμό και το στρατηγικό προγραμματισμό στον τομέα των θερμοπλαστικών του ομίλου Royal Dutch/Shell και, παρά το γεγονός ότι οι διάφορες εταιρείες που δρουν στον τομέα των χημικών προϊόντων έχουν εμφανώς μεγάλο βαθμό αυτονομίας διαχείρισης, η SICC αντιπροσωπεύει «το κέντρο» των δραστηριοτήτων της Shell στον τομέα των χημικών προϊόντων. Στην παρούσα υπόθεση, η SICC βρισκόταν σε επαφή με το καρτέλ και συμμετείχε στις συναντήσεις το 1983. Λόγω της συνολικής ευθύνης της για το συνδυασμό και το συντονισμό των δραστηριοτήτων του ομίλου Shell στον τομέα των θερμοπλαστικών, η Shell International Chemical Company Ltd θεωρείται από την Επιτροπή ως ο ενδεδειγμένος αποδέκτης της παρούσας απόφασης.

9. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2988/74 του Συμβουλίου (1)

- (47) Ορισμένοι παραγωγοί ισχυρίστηκαν ότι ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2988/74 απαγορεύει στην Επιτροπή να τους επιβάλλει πρόστιμα σε σχέση με οποιαδήποτε συμμετοχή τους στο συγκεκριμένο καρτέλ πριν από τον Ιανουάριο του 1982, δηλαδή μια πενταετία πριν από τη διεξαγωγή των ερευνών τον Ιανουάριο του 1987.

(1) ΕΕ αριθ. L 319 της 29. 11. 1974, σ. 1.

Σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό η επιβολή προ-στιμών υπόκειται σε πενταετή παραγραφή. Το διάστημα αρχίζει να ισχύει από την ημερομηνία της παράβασης και, στην περίπτωση συνεχιζόμενης ή επαναλαμβανόμενης παράβασης, από την ημερομηνία παύσης της παράβασης. Η περίοδος παραγραφής μπορεί να διακοπεί από δράση που αναλαμβάνει η Επιτροπή για να εξετάσει οποιονδήποτε από τους συμμετέχοντες στην εικαζόμενη παράβαση.

Τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις παραβλέπουν τις ρητές διατάξεις του κανονισμού. Δεν λαμβάνουν υπόψη ότι οι πρώτες ενέργειες στις οποίες προέβη η Επιτροπή για να ερευνηθεί το πιθανολογούμενο καρτέλ, στις 21 Νοεμβρίου 1983, διέκοψαν την περίοδο παραγραφής για όλους τους συμμετέχοντες στην εικαζόμενη παράβαση, και όχι μόνο για τους επιμέρους παραγωγούς στους οποίους έγιναν οι επισκέψεις ελέγχου την περίοδο εκείνη.

Το αποτέλεσμα είναι ότι μόνο οι επιχειρήσεις που έπαψαν να συμμετέχουν σε οιαδήποτε παράβαση πριν από τον Νοέμβριο του 1978 μπορούν ενδεχόμενα να επωφεληθούν από το συγκεκριμένο κανονισμό. Δεδομένου ότι η συγκεκριμένη παράβαση άρχισε μόνο το 1980, οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να επικαλεσθούν το συγκεκριμένο περιορισμό στη συγκεκριμένη υπόθεση.

10. Διάρκεια της παράβασης

- (48) Παρά το γεγονός ότι συμπαιγνικοί διακανονισμοί στον τομέα του PVC υπήρχαν ενδεχόμενα ήδη πριν από την πρόταση του 1980 για νέα διάρθρωση του κατέλ, η Επιτροπή θα θεωρήσει δεδομένο ότι η παρούσα παράβαση άρχισε περίπου τον Αύγουστο του 1980.

Αυτή ήταν η ημερομηνία των προτάσεων της ICI και είναι εμφανές ότι το νέο σύστημα συναντήσεων άρχισε τότε περίπου.

Η ημερομηνία κατά την οποία ο κάθε παραγωγός άρχισε να συμμετέχει σε τακτικές συναντήσεις δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια. Οι περισσότερες από τις επιχειρήσεις —παρά το βάρος των αποδεικτικών στοιχείων— αρνούνται κάθε συμμετοχή ή γνώση των συναντήσεων. Από το έγγραφο του 1980, πάντως, φαίνεται ότι στο αρχικό σχέδιο συμμετείχαν όλοι οι παραγωγοί εκτός από τις επιχειρήσεις Hoechst, Montedison, Norsk Hydro και Shell (και βέβαια LVM). Οι πιθανές ημερομηνίες κατά τις οποίες οι συγκεκριμένοι παραγωγοί προσχώρησαν στο σχέδιο μπορούν πάντως να διαπιστωθούν από άλλα έγγραφα. Έτσι, η Hoechst αναφέρεται ήδη στα έγγραφα της Solvay ως συμμετέχουσα στην ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τα μερίδια της αγοράς στη Γερμανία το 1980. Παρομοίως, η Montedison ενοχοποιείται από την αρχή στα έγγραφα που αφορούν την Ιταλία. Η Shell ισχυρίζεται ότι δεν έλαβε μέρος στις συναντήσεις πριν από το 1983, αλλά από τα δικά της έγγραφα αποδεικνύεται ότι γνώριζε και υποστήριζε τις πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές κατά τη διάρκεια του 1982 και ότι παραδέχεται την ύπαρξη επαφών με τη Solvay από τον Ιανουάριο του 1982. Η Επιτροπή δέχεται ότι η συμμετοχή της στο καρτέλ ήταν περιορισμένη και πιθανόν

να άρχισε αργότερα από την περίπτωση των άλλων επιχειρήσεων, πράγματι δε ήταν ο μόνος παραγωγός που, όπως αναφέρθηκε από την ICI, βρισκόταν έξω από τον «αντισταθμιστικό» διακανονισμό του Μαΐου-Ιουνίου 1981.

Η Norsk Hydro αρνήθηκε να παράσχει οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με τη συμμετοχή της σε συναντήσεις παρά το γεγονός ότι χαρακτηρίζεται σαν μια από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις τόσο από την ICI όσο και από την BASF. Δεδομένου ότι, η παρουσία της Norsk Hydro στην αγορά PVC ήταν πολύ μικρή προτού αποκτήσει δύο υφιστάμενες επιχειρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου, την BIP και τη Vinatex, και να συγχωνεύσει αυτές στη Norsk Hydro Polymers το 1982, η συμμετοχή της στο καρτέλ ενδέχεται να άρχισε από το έτος αυτό.

Η συμμετοχή της LVM στο σχέδιο χρονολογείται από την περίοδο που ανέλαβε τον τομέα του PVC των δύο μητρικών εταιρειών της, DSM και SAV, τον Απρίλιο του 1983.

Μερικοί από τους παραγωγούς είχαν εγκαταλείψει τον τομέα του PVC πριν η Επιτροπή αρχίσει τις έρευνες της: η Montedison είχε μεταβιβάσει τις επιχειρήσεις της στην Enichem στις αρχές του 1983 και οι επιχειρήσεις DSM και SAV δεν συμμετείχαν άμεσα μετά τη μεταβίβαση των επιχειρήσεών τους στον τομέα του PVC στην LVM.

- (49) Δεδομένης της απουσίας πληροφοριών εκ μέρους των παραγωγών, δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί κατά πόσον έχει παύσει η με οποιαδήποτε μορφή συμπαιγνία.

Το καρτέλ σαφώς συνεχίστηκε μετά τις πρώτες έρευνες που διεξήγαγε η Επιτροπή στον τομέα του PVC κατά τα τέλη του 1983.

Το έγγραφο που βρέθηκε στην Atochem αποδεικνύει ότι γινόταν ο έλεγχος των πωλήσεων έναντι των ποσοστώσεων και ανταλλάσσονταν πληροφορίες μέχρι τον Μάιο του 1984. Όλοι οι παραγωγοί PVC που ασκούν ακόμα δραστηριότητα στον τομέα αυτό αναφέρεται ότι είχαν σχέση με το συγκεκριμένο σχέδιο. Μόνο για τη Shell και τη ICI υπάρχουν ενδείξεις ότι είχαν παύσει να συμμετέχουν ενεργά στους διακανονισμούς αλλά, και στην περίπτωση αυτή ακόμα, η συμμετοχή τους στις ποσοστώσεις συνέχισε πιθανόν να παράγει αποτελέσματα καθόλη τη διάρκεια του 1984.

Το φαινόμενο των «πρωτοβουλιών» στις οποίες συμμετείχαν διάφοροι παραγωγοί προσπαθώντας ταυτόχρονα να αυξήσουν τα επίπεδα τιμών σε ορισμένο επίπεδο αναφέρεται και στον εμπορικό τύπο. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν σαφείς αποδείξεις για συναντήσεις του καρτέλ, φαίνεται ότι οι πρωτοβουλίες αυτού του είδους αποτελούν εκδήλωση της συνεχούς αμοιβαίας υποστήριξης μεταξύ των παραγωγών και δεν πρόκειται για τυχαίο συμβάν.

Η Επιτροπή, πάντως, θα κάνει διάκριση μεταξύ της διάρκειας της παράβασης για τους σκοπούς του υπολογισμού των προστίμων σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17 και για τους σκοπούς της έκδοσης διαταγής παύσεως σύμφωνα με το άρθρο 3.

B. Κυρώσεις

1. Άρθρο 3 του κανονισμού αριθ. 17

- (50) Όταν η Επιτροπή διαπιστώσει παράβαση του άρθρου 85, μπορεί να υποχρεώσει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να πάψουν την παράβαση αυτή σύμφωνα με το άρθρο 3 του κανονισμού αριθ. 17.

Οι επιχειρήσεις αρνήθηκαν ότι συνέτρεχε περίπτωση παράβασης του άρθρου 85. Οι περισσότερες συνεχίζουν να αμφισβητούν —παρά το βάρος των αποδεικτικών στοιχείων— ότι οι τακτικές συναντήσεις σχετίζονταν με θέματα ανταγωνισμού. Άλλες πάλι αρνούνται ότι γνώριζαν τις συναντήσεις. Ενώ ορισμένες επιχειρήσεις πληροφόρησαν την Επιτροπή ότι είχαν λάβει μέτρα για να εξασφαλίσουν την αποχή των αντιπροσώπων τους από ύποπτες συναντήσεις με τους ανταγωνιστές τους, δεν είναι γνωστό αν πράγματι έπαψαν οι συναντήσεις ή τουλάχιστον η επικοινωνία μεταξύ επιχειρήσεων σχετικά με τις τιμές τους και τις ποσότητες.

Είναι, ως εκ τούτου, απαραίτητο να συμπεριληφθεί στην απόφαση η τυπική αξίωση προς τις επιχειρήσεις που δρουν ακόμα στον τομέα του PVC να παύσουν την εν λόγω παράβαση και να απέχουν στο μέλλον από κάθε συμπαιγνικό διακανονισμό που να έχει το ίδιο αντικείμενο ή αποτέλεσμα.

2. Άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17

- (51) Σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17, η Επιτροπή μπορεί, με απόφαση, να επιβάλλει στις επιχειρήσεις πρόστιμο ύψους 1 000 έως 1 εκατομμυρίου Ecu, ή και ποσό μεγαλύτερο από αυτό, μέχρι ποσοστού 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από καθεμία από τις επιχειρήσεις που έχουν συνεργήσει στην παράβαση όταν, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, παραβιάζουν το άρθρο 85 παράγραφος 1. Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο η σοβαρότητα όσο και η διάρκεια της παράβασης.

Οι επιχειρήσεις στις οποίες απευθύνεται η παρούσα απόφαση παραβίασαν εκ προθέσεως το άρθρο 85. Οι επιχειρήσεις αυτές καθιέρωσαν σκόπιμα και εφάρμοσαν μυστικό και θεσμοθετημένο σύστημα τακτικών συναντήσεων με σκοπό τον καθορισμό τιμών και ποσοστώσεων για ένα σημαντικό βιομηχανικό προϊόν. Σε ορισμένες από τις εν λόγω επιχειρήσεις, —BASF, Hoechst, ICI— είχαν ήδη επιβληθεί πρόστιμα από την Επιτροπή για συμπαιγνία στη βιομηχανία χημικών προϊόντων [Dyestuffs — απόφαση 69/243/EOK της Επιτροπής (1)].

Η Επιτροπή λαμβάνει επίσης υπόψη ότι οι περισσότερες από τις επιχειρήσεις προς τις οποίες απευθύνεται η παρούσα απόφαση συνέχισαν να ενέχονται σε

συμπαιγνικούς διακανονισμούς τουλάχιστον έξι μήνες μετά την έναρξη των ερευνών την Επιτροπής τον Νοέμβριο του 1983. Μόνον η Shell και η ICI φαίνεται να απομακρύνθηκαν την εποχή εκείνη από το καρτέλ.

- (52) Για τον καθορισμό των προστίμων, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τις ακόλουθες εκτιμήσεις:
- η αθέμιτη συνεργασία για τον καθορισμό τιμών και η κατανομή της αγοράς αποτελούν από την ίδια τους τη φύση σοβαρούς περιορισμούς του ανταγωνισμού,
  - το PVC, είναι σημαντικό βιομηχανικό προϊόν με πωλήσεις που ανέρχονται σε τρία δισεκατομμύρια Ecu κατ' έτος στη Δυτική Ευρώπη,
  - οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην παράβαση αντιπροσωπεύουν το σύνολο σχεδόν της αγοράς,
  - η αθέμιτη συνεργασία θεσμοποιήθηκε στο πλαίσιο συστήματος τακτικών συναντήσεων του καρτέλ με σκοπό τη λεπτομερή οργάνωση της αγοράς του PVC.

Γίνεται πάντως δεκτό, προς μετριασμό των επιβαλλόμενων προστίμων, ότι κατά τη διάρκεια μεγάλου χρονικού διαστήματος της περιόδου που καλύπτεται από την παρούσα απόφαση, οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις είχαν ήδη υποστεί σημαντικές ζημιές στον τομέα PVC.

Η Επιτροπή λαμβάνει επίσης υπόψη το γεγονός ότι στις περισσότερες επιχειρήσεις έχουν ήδη επιβληθεί σημαντικά πρόστιμα για τη συμμετοχή τους σε άλλο καρτέλ στον τομέα των θερμοπλαστικών προϊόντων (πολυπροπυλένιο) κατά το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου που καλύπτεται από την παρούσα απόφαση.

- (53) Για τον υπολογισμό των προστίμων που πρέπει να επιβληθούν σε καθεμία από τις επιχειρήσεις, η Επιτροπή εξέτασε το βαθμό συμμετοχής καθεμιάς και έλαβε υπόψη το ρόλο (στο μέτρο που μπορεί να διαπιστωθεί) που διαδραμάτισε η καθεμία από αυτές στις συμφωνίες αθέμιτης συνεργασίας και την αντίστοιχη σημασία τους στην αγορά PVC.

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις ότι οι επιχειρήσεις ICI και Solvay διαδραμάτισαν το ρόλο του παρακινητή στο καρτέλ, η Επιτροπή είναι σε θέση, στην παρούσα υπόθεση, να προσδιορίσει με βεβαιότητα κάποιους αρχηγούς που θα πρέπει να φέρουν το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης για την παράβαση.

Δεν μπορεί να γίνει ουσιαστική διάκριση μεταξύ των παραγωγών που συμμετείχαν στις συναντήσεις με βάση την αντίληψη που έχουν αυτοί οι ίδιοι ή άλλοι σχετικά με το βαθμό της ατομικής «συμμετοχής» τους στους διακανονισμούς. Τα ατομικά συμφέροντα μπορεί να αντιτίθεντο μεταξύ τους κατά διαστήματα, αλλά όλοι οι παραγωγοί που συμμετείχαν στις συναντήσεις ενέχονταν σε κοινό εγχείρημα.

Όπως προσδιορίστηκε ανωτέρω, η Επιτροπή δεν διακρίνει μεταξύ των επιχειρήσεων που ήταν κανονικά μέλη του καρτέλ και της Shell, η οποία έδρασε περιφερειακά. Στην περίπτωση της Shell, είναι εύλογο

(1) ΕΕ αριθ. L 195 της 7. 8. 1969, σ. 11.

να επιβληθεί πρόστιμο σημαντικά χαμηλότερο από εκείνο που αρμόζει για τους περισσότερους από τους άλλους παραγωγούς.

- (54) Λόγω της έλλειψης λεπτομερών πληροφοριών σχετικά με τη συμμετοχή των παραγωγών στις συναντήσεις, κατέστη αδύνατο να καθορισθεί η ακριβής ημερομηνία κατά την οποία (εξαιρουμένων εκείνων των παραγωγών που εγκατέλειψαν τον τομέα του PVC) έπαψαν να ενέχονται στην παράβαση, αν πράγματι συνέβη κάτι τέτοιο.

Θα ληφθεί επίσης υπόψη το γεγονός ότι η Shell και η Norsk Hydro άρχισαν πιθανόν να ενέχονται στην παράβαση αργότερα από τους άλλους παραγωγούς. Η Montedison συμμετείχε εξαρχής, αλλά εγκατέλειψε το σχετικό τομέα στις αρχές του 1983. Όσον αφορά την DSM και τη SAV, ο ρόλος τους στο καρτέλ αναλήφθηκε από την LVM που δημιουργήθηκε από τις εν λόγω εταιρείες σαν κοινή επιχείρηση κατά τα μέσα του 1983.

Παρομοίως η Επιτροπή θα υπολογίσει τα πρόστιμα που πρέπει να επιβληθούν στην ICI και στην Shell με βάση το γεγονός ότι η ενεργή συμμετοχή τους σε συναντήσεις και σε άλλες άμεσες επαφές έπαυσε πιθανόν τον Οκτώβριο του 1983.

Όσον αφορά τους υπόλοιπους παραγωγούς που αναφέρονται στο έγγραφο που βρέθηκε στην Atochem, η Επιτροπή θα υπολογίσει τα πρόστιμα με βάση το γεγονός ότι η συμμετοχή τους στο καρτέλ συνεχίστηκε τουλάχιστον μέχρι τον Μάιο του 1984,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Οι επιχειρήσεις Atochem SA, BASF AG, DSM NV, Enichem SpA, Hoechst AG, Huels AG, Imperial Chemical Industries plc, Limburgse Vinyl Maatschappij, Montedison SpA, Norsk Hydro AS, Société artésienne de vinyl, Shell International Chemical Co. Ltd, Solvay et Cie και Wacker Chemie GmbH παρέβησαν το άρθρο 85 της συνθήκης ΕΟΚ συμμετέχοντας (κατά τις περιόδους που ορίζονται στην παρούσα απόφαση) σε συμφωνία ή/και εναρμονισμένη πρακτική που ανάγεται στον Αύγουστο του 1980 περίπου και σύμφωνα με την οποία οι παραγωγοί που προμηθεύουν PVC στην Κοινότητα έλαβαν μέρος σε τακτικές συναντήσεις για να καθορίσουν τιμές-στόχους και ποσοστώσεις-στόχους, να σχεδιάσουν συντονισμένες πρωτοβουλίες για την αύξηση των τιμών και να ελέγξουν τη λειτουργία αυτών των συμπαιγνιακών διακανονισμών.

Άρθρο 2

Οι επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1, οι οποίες συνεχίζουν να δρουν στον τομέα του PVC στην Κοινότητα, παύουν αμέσως τις εν λόγω παραβάσεις (αν δεν το έχουν ήδη πράξει) και απέχουν στο εξής, όσον αφορά τις δραστηριότητές τους στον τομέα του PVC, από κάθε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική που ενδέχεται να έχει το ίδιο ή παρόμοιο αντικείμενο ή αποτέλεσμα, συμπεριλαμβανόμενης

της ανταλλαγής πληροφοριών σε θέματα που καλύπτονται, συνήθως, από το επαγγελματικό απόρρητο, με τις οποίες οι συμμετέχοντες ενημερώνονται άμεσα ή έμμεσα σχετικά με την παραγωγή, τις παραδόσεις, τις ποσότητες αποθεμάτων, τις τιμές πωλήσεων, το κόστος ή τα επενδυτικά σχέδια άλλων μεμονωμένων παραγωγών, ή με τις οποίες έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν την εκτέλεση κάθε ρητής ή σιωπηρής συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής που αφορά τις τιμές ή την κατανομή των αγορών στην Κοινότητα. Κάθε σύστημα για την ανταλλαγή γενικών πληροφοριών στο οποίο συμμετέχουν οι παραγωγοί σχετικά με τον τομέα του PVC πρέπει να λειτουργεί με τρόπο ώστε να αποκλείεται κάθε πληροφορία από την οποία να μπορεί να διαπιστωθεί η συμπεριφορά μεμονωμένων παραγωγών, ειδικότερα δε οι επιχειρήσεις απέχουν από την ανταλλαγή μεταξύ τους κάθε πρόσθετης πληροφορίας που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ανταγωνισμό και δεν καλύπτεται από τέτοιο σύστημα.

Άρθρο 3

Τα ακόλουθα πρόστιμα επιβάλλονται στις επιχειρήσεις που αναφέρονται στην παρούσα απόφαση, όσον αφορά την παράβαση που διαπιστώνεται στο άρθρο 1:

- i) Atochem SA: πρόστιμο 3 200 000 Ecu·
- ii) BASF AG: πρόστιμο 1 500 000 Ecu·
- iii) DSM NV: πρόστιμο 600 000 Ecu·
- iv) Enichem SpA: πρόστιμο 2 500 000 Ecu·
- v) Hoechst AG: πρόστιμο 1 500 000 Ecu·
- vi) Huels AG: πρόστιμο 2 200 000 Ecu·
- vii) Imperial Chemical Industries plc: πρόστιμο 2 500 000 Ecu·
- viii) Limburgse Vinyl Maatschappij: πρόστιμο 750 000 Ecu·
- ix) Montedison SpA: πρόστιμο 1 750 000 Ecu·
- x) Norsk Hydro AS: πρόστιμο 750 000 Ecu·
- xi) Société artésienne de vinyl: πρόστιμο 400 000 Ecu·
- xii) Shell International Chemical Company Ltd: πρόστιμο 850 000 Ecu·
- xiii) Solvay et Cie: πρόστιμο 3 500 000 Ecu·
- xiv) Wacker Chemie GmbH: πρόστιμο 1 500 000 Ecu.

Άρθρο 4

Τα πρόστιμα που επιβάλλονται βάσει του άρθρου 3 καταβάλλονται σε προθεσμία τριών μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης στους ακόλουθους τραπεζικούς λογαριασμούς:

Βέλγιο (LVM, Solvay):

αριθ. 426-4403003-54 ⁽¹⁾ και αριθ. 426-4403001-52 ⁽²⁾,
Kredietbank,
Agence Schuman,
Rond point Schuman, 2,
1040 Bruxelles·

⁽¹⁾ Πληρωμές σε Ecu.

⁽²⁾ Πληρωμές σε εθνικό νόμισμα.

αριθ. 310-0231000-32 ⁽²⁾,
Banque Bruxelles Lambert,
Agence européenne,
Rond point Schuman, 6,
1040 Bruxelles.

Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (BASF, Hoechst, Huels, Wacker):

αριθ. 869-24-64910 ⁽¹⁾ και αριθ. 262-00-64910 ⁽²⁾,
Sal. Oppenheim und Cie,
Unter-Sachsenhausen 4,
5000 Köln 1.

Γαλλία (Atochem, SAV):

αριθ. 000-7-729-106-5 ⁽¹⁾ και αριθ. 000-5-770-006-5 ⁽²⁾,
Société Générale,
Agence internationale,
Direction de l'étranger
23, rue de la Paix,
75002 Paris.

Ιταλία (Enichem, Montedison):

αριθ. 9130-707 ⁽¹⁾,
Istituto Bancario San Paolo di Torino,
Piazza San Carlo 156,
10121 Torino.

αριθ. 26952/018 ⁽²⁾,
Cassa di Risparmio delle Provincie Lombarde,
Via Bisceglie 120,
20152 Milano.

Ηνωμένο Βασίλειο (ICI, Norsk Hydro, Shell):

αριθ. 59000204 ⁽¹⁾,
Lloyds Bank Ltd,
Overseas Centre,
38A Paradise Street,
Birmingham B1 2AB.

αριθ. 108.63.41 ⁽²⁾,
Lloyds Bank Ltd,
International Division,
1 Hay's Lane,
London EC3P 3AB.

Κάτω Χώρες (DSM):

αριθ. 54.16.99.369 ⁽¹⁾,
Algemene Bank Nederland,
Vijzelstraat 31,
1000 EG Amsterdam.

αριθ. 51.48.40.706 ⁽²⁾,
Algemene Bank Nederland,
Kneuterdijk 1,
2501 AP Den Haag.

Μετά τη λήξη της εν λόγω προθεσμίας παράγονται αυτόματα τόκοι υπολογιζόμενοι βάσει του επιτοκίου που εφαρμόζει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας στις πράξεις

του σε Ecu την πρώτη εργάσιμη ημέρα του μήνα κατά τον οποίο εκδόθηκε η παρούσα απόφαση, προσαυξημένου κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες, ήτοι 11 %.

Εάν η πληρωμή γίνει στο νόμισμα του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται η τράπεζα που θα προβεί στην είσπραξη του προστίμου, η εφαρμοστέα τιμή συναλλάγματος είναι η ισχύουσα την προηγούμενη ημέρα της πληρωμής.

Άρθρο 5

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στις ακόλουθες επιχειρήσεις:

- Atochem SA, La Défense 10, Cedex 42, F-92091 Paris
- BASF AG, Karl-Bosch-Straße 38, D-6700 Ludwigshafen
- DSM NV, PO Box 65, NL-6400 Heerlen
- Enichem SpA, Piazza Boldrini 1, I-20097 San Donato Milanese
- Hoechst AG, Postfach 80 03 20, D-6230 Frankfurt -on-Main
- Huels AG, Postfach 1320, D-4370 Marl 1
- Imperial Chemical Industries plc, Millbank, GB-London SW1P 3JF
- Limburgse Vinyl Maatschappij NV, H. Hartlaan, Industriepark Schoonhees West, B-3980 Tessenderlo
- Montedison SpA, Via Rosellini 15-17, I-20124 Milano
- Norsk Hydro A/S,
  - α) PO Box 2594, Solli, N-0203 Oslo (Norway),
  - β) c/o Norsk Hydro Polymers, New Lane, Havant, GB-Hants P09 2NQ
- Société Artésienne de vinyl, 62, rue Jeanne d'Arc, F-75646 Paris, Cedex 13
- Shell International Chemical Company Ltd, Shell Centre, GB-London SE1 7PG
- Solvay et Cie, rue Prince Albert 33, B-1050 Brussels
- Wacker Chemie GmbH, Prinzregentenstraße 22, D-8000 München 22.

Η παρούσα απόφαση αποτελεί εκτελεστό τίτλο σύμφωνα με το άρθρο 192 της συνθήκης ΕΟΚ.

Βρυξέλλες, 21 Δεκεμβρίου 1988.

Για την Επιτροπή
Peter SUTHERLAND
Μέλος της Επιτροπής

⁽¹⁾ Πληρωμές σε Ecu.

⁽²⁾ Πληρωμές σε εθνικό νόμισμα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

PVC: Αναγνωρισμένες πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές

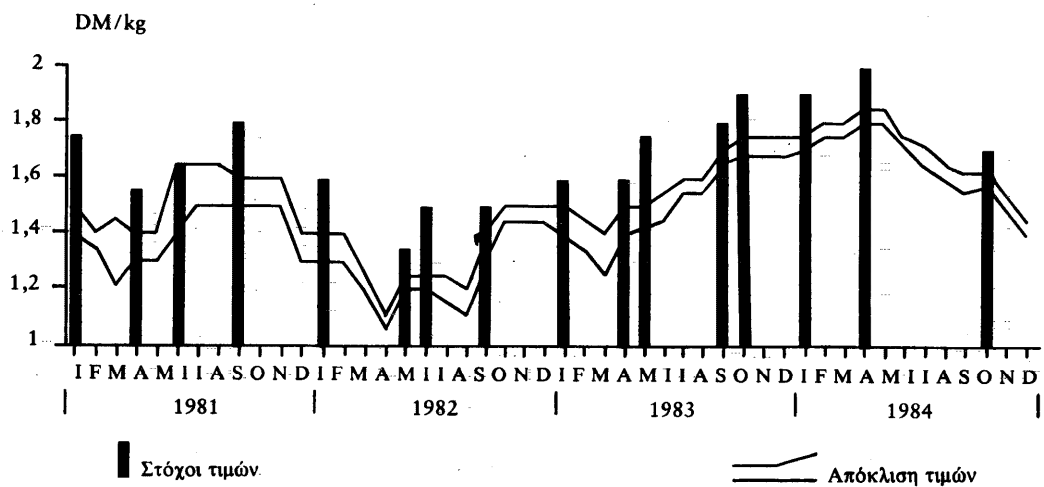
(σε DM/kg)

Ημερομηνία	Ισχύουσες τιμές αγοράς	Στόχοι τιμών
1 Νοεμβρίου 1980	1,00	1,50
1 Ιανουαρίου 1981	1,50	1,75
1 Απριλίου 1981	1,40	1,55
1 Ιουνίου 1981	1,40	1,65
1 Σεπτεμβρίου 1981	1,65	1,80
1 Ιανουαρίου 1982	1,30	1,60
1 Μαΐου 1982	1,00	1,35
1 Ιουνίου 1982	1,35	1,50
1 Σεπτεμβρίου 1982	1,35	1,50
1 Ιανουαρίου 1983	1,40—1,50	1,60
1 Απριλίου 1983	1,25—1,35	1,60 (ελάχιστο 1,50)
1 Μαΐου 1983	1,50	1,75 (ελάχιστο 1,65)
1 Σεπτεμβρίου 1983	1,65	1,80
1 Νοεμβρίου 1983	1,65	1,90
1 Ιανουαρίου 1984	1,70	1,90—2,00
1 Απριλίου 1984	1,85—1,90	2,00
1 Οκτωβρίου 1984	1,55—1,60	1,70

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

PVC: Ποιοτικοί σωλήνες γενικής χρήσης

Τιμές αγοράς/Στόχοι τιμών (Ιανουάριος 1981/Δεκέμβριος 1984)

Πηγή: Technon: έγγραφα παραγωγών.